

TMMOB

HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI

PANEL

***“KIRSAL KALKINMA VE
ARAZİ TOPLULAŞTIRMA”***

23 Ekim 2009

TMMOB
HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI
Panel
Kırsal Kalkınma ve Arazi Toplulaştırma

Basım Tarihi: Őubat 2010

Tasarım: **Cafer ASLAN**

Baskı

Mattek Matbaacılık

Basım Yayın Tanıtım San. Tic. Ltd. Őti.

G.M.K. Bulvarı 83/23 Maltepe / ANKARA

Tel: 0312 229 15 02 (pbx) • Fax: 0312 231 98 88

e-mail: mattekmatbaa@yahoo.com • info@mattekmatbaa.com

web: www.mattekmatbaa.com

Önsöz

Sanayileşmeyle birlikte kimi söylemlerde tarımın ve kırsal kesimin öneminin azaldığı söylene de, küresel ısınma, iklim değişimi, küresel deniz seviyesinin yükselmesi vb, nedenlerle kırsal kesimin ve kırsal gelişme politikalarının önemi giderek artmaktadır.

Kırsal gelişme politikalarının oluşmasına katkı sağlamak ve yeni tüzel düzenlemelerle pek çok kamu kurum ve kuruluşlarının yetkisine verilen arazi toplulaştırması konusundaki bilgi birikimini, meslektaşlarımızla, yerel yönetimlerle kamu kurum ve kuruluşlarıyla, öğretim üyeleri ve öğrencilerle paylaşmak amacıyla 23 Ekim 2009 tarihinde “Kırsal Kalkınma ve Arazi Toplulaştırma Paneli” düzenlenmiştir. Panel kurumlar arası ve Üniversite – kamu işbirliğinin güzel bir örneğidir. Panelin başarılı olmasında emeği geçen,

- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Kamulaştırma Toplulaştırma ve Dağıtım Dairesi Başkanı Dr. Gürsel KÜSEK’e
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Toplulaştırma Şube Müdürü Ali Rıza CEYLAN’a
- Yıldız Teknik Üniversitesi Kamu Ölçmeleri Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Zerrin DEMİREL’e
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğüne,
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölüm Başkanlığına,

üyelerimiz, öğrencilerimiz ve kamuoyu adına şükranlarımızı sunarız.

HKMO Ankara Şubesi

AÇILIŞ KONUŐMALARI

SUNUCU (İbrahim TİRYAKI)- Değerli hocalarım, sevgili öğrenciler; “Kırsal Kalkınma ve Arazi Toplulaştırma” Paneline hoş geldiniz.

Panelimizin açılış konuőmasını yapmak üzere Harita Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Başkanı Doç. Dr. Halil Akdeniz’i kürsüye davet ediyorum.

HALİL AKDENİZ (Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Başkanı)- Sayın Rektör Yardımcım, Sayın Kaymakamım, daire başkanlarım, Şube müdürlerim, değerli bilim insanları, meslektaşlarım, sevgili öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşlarının değerli temsilcileri ve saygıdeğer misafirler; Harita Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Devlet Su İŞleri Genel Müdürlüğü ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün katkılarıyla düzenlenen “Kırsal Kalkınma ve Arazi Toplulaştırma” Paneline hepiniz hoş geldiniz.

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi olarak, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri sürekli takip ederek, mesleğimizin, meslektaŐlarımızın ve halkın yararına kullanımını yaygınlaőtırmak için çeşitli etkinlikler düzenlemekteyiz. Bu etkinlikler çoğu zaman kurs, sempozyum ve panel biçiminde olup, bilgi birikiminin paylaşılabildeği platformlar olarak özel bir önem taşımaktadır. Toplam 12 il olan etkinlik alanımız içinde, Afyonkarahisar’ımızın ayrı bir yeri bulunduğu için, sizlerin de desteğiyle Yönetim Kurulu olarak dönemimiz içinde ikinci panelimizi gerçekleőtirmekteyiz. İlki 9 Mayıs 2008’de Dr. Haldun Özen anısına yapılan “Kamu Ölçmeleri” Paneli basılı yayın haline getirilerek yayımlanmıştır. Amacımız, bu toplantının da aynı

biçimde yayımlanmasıdır. Her iki panele de katkı sağlayan Afyon Kocatepe Üniversitesine Ankara Şubesi adına şükranlarımı sunuyorum.

Son yıllarda Türkiye ekonomisinde tarım kesiminin önemi görece olarak azalmış görülse de, temel gereksinim maddelerini üretme ve istihdam olanakları nedeniyle halen göz ardı edilemeyecek boyuttadır. Özellikle son dönemde somut sonuçlarını gördüğümüz küresel ısınma, iklim değişimi ve ormanların azalması tarımsal üretimin önemini daha da artırmaktadır. Giderek doğal kaynaklar kirlenmekte ve kullanılabilirlik olanakları azalmakta, tarım alanları çölleşmekte, küresel deniz seviyesi yükselmesi nedeniyle çoğu ülke ya da bölge su altında kalma riskini taşımaktadır. Tüm bu gelişmeler gıda üretimini doğrudan etkileyen kırsal kalkınma politikalarının önemini daha da artırmaktadır.

Bu bağlamda kırsal kalkınma ve arazi toplulaştırmasının tarımsal üretimi artırmak, su kaynaklarının kullanımını planlamak, kırsal yaşam kalitesini yükseltmek için önemli araçlar olduğu değerlendirilmektedir.

Arazi toplulaştırması ülkemizde her ne kadar 1960'lardan beri uygulansa da, özellikle Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile Tarım Arazilerinin Korunması Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük'ün kabulünden sonra giderek yaygınlaşması beklenmektedir. Bilindiği gibi, son yasal düzenlemeler ile birçok kamu kurum ve kuruluşu ile il özel idarelerine, belediyelere ve kooperatiflere toplulaştırma yetkisi verilmiştir.

Afyonkarahisar'ın en önemli geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmakta ve tarımsal üretimin yapıldığı yaklaşık 700 bin hektarlık arazinin ancak 200 bin hektarı, yani yüzde 28'i sulanabilmektedir. Kuru tarım arazilerinin bir program çerçevesinde sulu tarım arazisine dönüşmesi ve parçalı, dağınık arazilerin birleştirilmesi sağlanarak, yol ve su şebekesine bağlanmasıyla önemli oranda gelir artışı sağlanabilecek, bu da kırsal yaşam seviyesini yükseltecektir.

Kırsal kalkınma ve arazi toplulaştırması konusu biraz sonra ayrıntılı olarak saygıdeğer konuşmacılar tarafından sizlere sunulacaktır. Değerli zamanlarını ayırıp, kurumsal ve kişisel bilgi ve birikimlerini paylaşmak üzere buraya kadar geldikleri için Ankara Şubesi Yönetim Kurulu adına kendilerine şükranlarımı sunuyorum.

Sayın Rektör Yardımcım, Sayın Kaymakamım ve değerli konuklar; panelin düzenlenmesinde emeği geçenlere tekrar teşekkür eder, panelin başarılı geçmesini diler, hepinize saygılarımı sunarım.

İbrahim TIRYAKI - Konuşmalarını yapmak üzere Afyon Kocatepe Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Tamer Baybura'yı kürsüye davet ediyorum.

Yrd. Doç. Dr. TAMER BAYBURA (Afyon Kocatepe Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölümü Başkanı)- Sayın Rektör Yardımcım, Sayın Kaymakamım, değerli hocalarım, değerli meslektaşlarım, değerli katılımcılar, Oda çalışanları ve sevgili öğrenciler; açılış konuşmama başlarken öncelikle Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi tarafından düzenlenen "Kırsal Kalkınma ve Arazi

Toplulaştırma” Paneline hoş geldiniz der, hepinize saygılar sunarım.

Bilindiği gibi ülkemizde gerek hızlı nüfus artışı ve buna paralel miras yasalarındaki hükümler, gerekse tarımsal üretimi artırmak amacıyla şahıslara ait tarımsal araziler küçük parsellere bölünmüş, değişik yerlere dağılmış veya verimsiz biçimde kullanılır olmuştur. Bu nedenle toprakla uğraşan kişilerin yeterli gelir elde edememeleri de kaçınılmaz olmuştur. Bu sorunun tek çözüm yolu ise, parçalanmış mülklerde yapılacak olan arazi toplulaştırma çalışmalarıdır.

Kırsal alanların geliştirilmesinde önemli bir araç olarak kabul edilen arazi toplulaştırma çalışmaları ülkemizde 1961 yılında başlayarak 1990 yıllarında hız kazanıp, günümüze kadar gelmiştir. Arazi toplulaştırma kısaca, tarım ve orman alanında üretim ve çalışma koşullarının iyileştirmenin yanı sıra, tarımsal kültürü ve kırsal gelişmeyi desteklemeyi amaçlayan kırsal alanların yeniden düzenlenmesidir.

Yaşadığımız bölgedeki tarım arazilerinin düzenlemesiyle tarımsal verim artırılarak, daha kaliteli ürünler elde etmenin yanında, toplumun her kesiminde çağdaş bir yaşam sürdürme imkânı sunmak, bu arazi toplulaştırması sayesinde olacaktır.

Ayrıca son yıllarda etkileri daha çok beliren küresel ısınmanın etkileriyle meydana gelecek iklim değişikliklerinden daha az etkilenme, doğanın korunması yine arazi toplulaştırma çalışmaları sayesinde mümkün olacaktır.

Yaklaşık yarım asırlık süreç içerisinde arazi toplulaştırma çalışmalarında harita mühendisleri olarak bizler etkili bir rol aldık.

Arazi toplulaştırma mesleğimizin içinde iş alanlarımızdan bir tanesi olması sebebiyle, tercih edilen uygulamalardan bir tanesi olmuştur. Bu nedenle ülkemizde tarımsal üretimi artırmak amacıyla yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarının yasal dayanağı, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara karşı gelişecek teknik problemler ortaya konulacaktır.

Bunun yanında tabii, bu tür panellerde, gerek mühendisler ve bizler, buradaki mühendis adayı arkadaşların bilinçlenmesinde önemli bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca, arazi toplulaştırmasıyla toprakları daha güzel hale getirilecek olan arazi sahiplerini unutmamak gerekir. Bunlarla da bir ilişkilendirirsek ve bu tür çalışmaların daha başarılı olacağı inancındayız.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölümünde de, diğer üniversitelerde olduğu gibi, arazi toplulaştırma ile ilgili dersler verilmektedir. Dördüncü sınıfın ilk bölümünde olmak üzere kamu ölçmesiyle ilgili arazi toplulaştırmanın temel esasları verilmektedir. Yine bu dersin devamı olarak ikinci dönemde ise bir uygulama yapmak suretiyle, bu teorik kısım pekiştirilmektedir. Tabii yapılan bu eğitimler sonucunda mühendis adayı öğrencilerimizin eğitimlerini uygulamayla bütünleştirme imkânı bulduğumuz için gururluyuz, sevinçliyiz. Bu nedenle panelimizin panelistler sayesinde öğrencilerimize daha faydalı olacağı inancındayız.

Bu düşüncelerle konuşmamı sonlandırırken, katılımlarından dolayı değerli panelistlere ve sizlere teşekkür etmek istiyorum. Saygılar sunuyorum.

İbrahim TIRYAKI - Konuşmalarını yapmak üzere Rektör Yardımcım Prof. Dr. Belkıs Özkara'yı kürsüye davete diyorum.

Prof. Dr. BELKIS ÖZKARA (Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektör Yardımcısı)- Sayın Kaymakamım, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Başkanım, daire başkanları, değerli öğretim üyeleri ve sevgili öğrenciler; Geçen yıl da böyle bir faaliyette bulunmuştuk ancak bu yılki panelimiz daha çok tarımsal kalkınmayla ilgili ve tarım arazilerinin toplulaştırmasıyla ilgili. Birkaç cümle ile konunun önemine değinmek istiyorum.

Özellikle küresel ısınmayla birlikte su kaynaklarının tükenmesi ve ormanların giderek kaybolması, yağışların azalması gibi temel küresel sorunlar aslında tarımın yeniden önem kazanacağına işaret etmekte. Çünkü canlılar yaşamını sürdürebilmek için tarımsal faaliyetlere ihtiyaç duyacaklar ve tarımın da yeniden ele alınması gerekecek.

Yine arkadaşlarımızın da bahsettiği gibi, miraslar yoluyla toprakların hızla bölündüğü ve küçüldüğü gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bu da tabii, tarımsal işletmelerin ölçeğini küçültüyor ve yine bu faaliyetlerle uğraşamayacak olan insanların sahip oldukları arazilerin boş kalmasına yol açıyor. Eğer insanlığın veya canlıların yaşamını sürdürebilmek için bu dönemde sahip olduğumuz arazileri etkili bir şekilde düzenleyemezsek, bu faaliyetleri de etkili bir şekilde yapamayacağız. O nedenle de harita ve kadastro alanında çalışan mühendislerimizin ve bu alanda çalışan bilim adamlarımızın önemli bir görev üstlendiğini düşünüyorum. Bu şekilde tarım arazilerinin, ormanlık alanların ölçülmesi ve toplulaştırılmasıyla birlikte belki gelecekte organik tarımın, özellikle dünyada ilaçsız ve sağlığı tehdit etmeyen, doğayı tehdit etmeyen tarımın yapılabilmesi için bu arazilerin daha elverişli hale gelmesini sağlayacaklar.

Bu panele katılmak için gelen ve panelin hazırlanmasında katkısı olanlara çok teşekkür etmek istiyorum ve başarılı bir panel geçmesini diliyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BİRİNCİ OTURUM

İbrahim TİRYAKİ - Panelimizde sunumlarını yapmak üzere değerli konuşmacıları kürsüye davet ediyorum.

OTURUM BAŞKANI: Yrd. Doç. Dr. Saffet ERDOĞAN(Afyon Kocatepe Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölümü Başkan Yardımcısı)- Sayın Rektör Yardımcım, Sayın Kaymakamım, kamu kurum ve kuruluşlarının değerli mensupları, değerli misafirler, sevgili öğrenciler; “Kırsal Kalkınma ve Arazi Toplulaştırma” Paneline hoş geldiniz diyerek, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli misafirler; 21. Yüzyılın ilk çeyreğini yaşadığımız şu dönemde hızla artan nüfus ve dünyamız küçük bir köy haline almıştır. Hızlı nüfus artışı küresel boyuttaki kirlenme ve bozulmalar ve özellikle de kullanılabilir su kaynaklarındaki azalma ve kirlenmeden ötürü tarım üretimi tekrar dünyanın gündeminde önem kazanmaktadır.

Yine ülkemizde kentlerde yaşanan hızlı büyüme ve beraberindeki göç olgusuyla yaşanan kaosu ardında yatan en önemli etmenin kırsal alanlar olduğu herkesin malumudur. Bu nedenle organize edilen kırsal kalkınma panelinde, kırsal alanlarda gerçekleştirilen arazi toplulaştırması konusu ele alınacak ve üniversiteler ve farklı kamu kurumlarından katılan değerli katılımcılar kırsal gelişim hakkında ve kendi kurumlarının uygulamaları hakkında siz değerli misafirlere bilgiler verecektir.

Ben sözü uzatmadan kısaca panelistleri tanıtmak istiyorum. Sayın Prof. Dr. Zerrin Demirel, Yıldız Teknik Üniversitesi Kamu Ölçmeleri Anabilim Dalı Başkanı. Sayın Atakan Sert, Devlet Su İşleri Arazi Toplulaştırması Şubesi ve Harita ve Kadastro

Mühendisleri Odası Ankara Şubesi İkinci Başkanı. Sayın Doç. Dr. Halil Akdeniz, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Başkanı. Sayın Dr. Gürsel Küsek, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Kamulaştırma Toplulaştırma ve Dağıtım Dairesi Başkanı, Sayın Ali Rıza Ceyhan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Toplulaştırma Şube Müdürü.

Ben sözü Zerrin hocama veriyorum. Buyurun hocam.

Prof. Dr. ZERRİN DEMİREL (Yıldız Teknik Üniversitesi Kamu Ölçmeleri Anabilim Dalı Başkanı)- Sayın Başkan, değerli konuklar, sevgili öğrenciler; konuklarımız arasında farklı kesimlerden dinleyiciler olduğunu biliyorum. Teoriye kaçmadan, sizi sıkmadan kendimi size dinletmeye çalışacağım.

Konuyu; “kırsal toprak düzenlemesi nedir”, “nasıl olmalıdır” ki bu “nasıl olmalıdır”ın içinde Devlet Su İşlerinin yeri belki de kendiliğinden ortaya çıkacaktır, “köylüler kırsal toprak düzenlemesinden ne beklemeliler ve istemeliler” ve “kırsal toprak düzenlemesinin günümüzde ulaştığı boyut” biçiminde ele almaya çalışacağım.

Konumuz, toprak düzenleme olduğuna göre, toprak nedir, önce ona bakalım. Toprak, son olarak Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’na göre “mineral ve organik maddelerin parçalanarak ayrışması sonucu oluşan ve ince bir tabaka halinde yer yüzeyini kaplayan canlı ve doğal kaynak”tır. Arazi toplulaştırmasına ilişkin 2009 tarihli tüzükte de benzer bir tanım yapılıyor.

Demek ki toprağın değişmez özelliğinden biri, hem yasa, hem tüzükte belirtildiği gibi, doğal kaynak olması. Üretilmeyen

bir kaynak ve üzerinde yaşamımızı, varlığımızı sürdürdüğümüz çevrenin temeli.

Bu kadar mı? Değil tabi. Aynı zamanda ekonomik olarak alınıp satılabilen, ekonomi piyasasında küresel ölçekte yeri olan bir mal, bir üretim faktörü, arazi.

Başka? Bir de tüzel niteliği olan, tapu kütüğünde kayıtlı olan, hak ve yükümlülükler üstlenen tüzel bir nesne “bir taşınmaz mal”.

Toprak bu özellikleriyle nasıl bir toplumsal süreç geçirmiş, kısaca ona bakmaya çalışalım.

1800’lü yıllarda feodal toplumda bir güç, zenginlik aracı. 1930’larda sanayi devrimi başladığında artık önemli olan mal ve onun dolaşımının yarattığı ticaret. Bu dönemde toprak da bir ticari mala dönüşüyor. Alınıp satılabilmeli bunun için de sınırları belirlenmeli, tapuda kaydı olmalı. Yani kadastro yapılmalı. 1950’lerde dünya savaşları, açlık, kıtlık yaşanmış. Toprak, savaş sonrası işsizliği önlemek için iş alanı olarak değerlendirilmeli ve en az emekle ondan olabildiğince en fazla ürün alınmalı. 1980’li yıllara geldiğimizde toprak kıt bir doğal kaynak olmuştu. Özellikle bu yıllarda ABD de tarım pazarına girince tarım alanları, kırsal topraklar üretim aracı olarak küresel ölçekte ilgi odağı oldu.

Kırsal topraklar üretim yönü yanında, taşınmaz geliştirme projeleriyle de ülkeler arasında alınıp satılabilen mala dönüştü. Artık herhangi bir ülkede herhangi bir kişi, işadamı, bir şirket arsa ve araziye satın almaktan öte bilgisayarına girip, söz gelimi İstanbul’daki bir taşınmaz projesinin kâğıtlarını satın alabilir, bu kâğıtları piyasada dolaştırıp, birkaç zaman sonra bunlardan kazanç

sağlayabilir. Artık 2000’li yıllarda toprak kendi ulus sınırlarını aŐtı ve uluslararası, küresel bir kıt kaynağa dönüştü.

Peki, biz bu sürecin neresindeyiz? Bana sorarsanız biz, hâlâ toprağın zenginlik aracı olduğu, kimde çok varsa onun güçlü olduğu dönemin feodal niteliklerini koruyoruz. Öte yandan o hala günlük yaşamımızdaki işlemlerimiz için bir ticari mal. Alıp bekleterek durduğu yerde değerleneceğini düşünerek yatırım yapıyoruz. Ama henüz ne denli kıt bir doğal kaynak olduğunun uygulamada farkına varmış değiliz.

Konumuz kırsal toprak düzenlemesi. Bu evrim süreci içinde koŐul ve beklentilere göre nasıl biçimlenmiştir ve günümüzde nasıl biçimlendirilmelidir.

Öncelikle, kırsal toprağın işlevi nedir! Tarım alanıdır, yaşam alanıdır, doğa alanıdır, yapılaşma alanıdır, hâlâ bir ekonomik güç olarak kişisel varlık ve zenginlik aracıdır. İşte bu denli işlevsel olan toprağa, Fehmi Yavuz hoca’nın yıllar önce söylediği gibi kasabın ete baktığı gibi, neresinden ne kadar para yaparım biçiminde değil, bir sanatçının, sanatkârın tablosuna baktığı gibi, özenle ve etik bir anlayıŐla bakmak gerekiyor. Buna göre temel yaklaŐım; yağmaya izin vermeden, doğal niteliğini koruyarak ve onu doğal yapısıyla olması gerektiği gibi biçimlendirerek, etik ve estetik bir anlayıŐla düzenlemek olmalıdır. Kırsal alanda bir toprak düzenlemesi yapılacaksa, onun sadece üretimi artıran boyutlarını değil, yansıda gördüğünüz gibi çevre boyutlarını, doğal çevresel dengenin, zincirin sağlanması gibi özelliklerini gözetme gerekliliğini vurguluyor.

Kırsal toprak düzenlemesi nedir? Kırsal toprak düzenlemesi, az önce sıraladığımız kırsal toprağın üretim alanı,

yaŖam alanı, doğa alanı, yapılaŖma alanı olma iŖlevlerini ve bu farklı iŖlevlerden dolayı ortaya çıkan, çeliŖen çıkarları dengeleyen, bu sırada iyelik hak ve yükümlölüklerini düzenleyen bir kadastro çalıŖmasıdır, bir anlamda kadastro yenileme aracıdır. Kırsal toprak düzenlemesinde toprağın tüm iŖlevlerini bir arada gözetmek gerekiyor. Üretim alanı olarak verimi artıran bir düzenleme yapılmalı. Burada ölçü bir çiftçinin kendi başına ne kadar kiŖi besleyebildiğidir. Bu sektörler arası ve ölke ekonomisi bakımından çok önemlidir. Kırsal alanın üretim alanı olma iŖlevini güçlendirmek için öncelikle tarım iŖletmelerinin, kırsal toprak düzenlemelerinin ilk yapıldığı dönemlerde olduğu gibi, sulama ve ulaŖım gereksinimlerinin karŖılanması gerekiyor. Devlet Su İŖleri de bu aŖamada kırsal toprak düzenlemesinde etkin bir rol oynuyor. Bu yolla hem üretim olanakları geliŖecektir, hem tarım ekonomisi kendi kurallarını piyasanın koŖullarına uygun düzenleyebilecektir. Öte yandan parseller, hak ve yükümlölükler, yeniden düzenlenecektir. Yani kadastro yenilenecektir.

Toprağın evrim sürecinde belirtildiği gibi günümüzde amaç salt üretim artıŖını sağlamak değil. Bunun yanında çalıŖma ve yaŖam koŖullarını geliŖtirmek ve toprağın sürdürülebilirliğini korumaktadır. Bu anlamda da Devlet Su İŖlerinin katkısı olacaktır.

YaŖam alanıdır dedik, çünkü kırsal alan sadece köylüler için, tarım yapanlar için değil, aynı zamanda tarım dıŖı kesimin de yerleŖtięi bir bölgedir. Ayrıca böcekler, kuŖlar, bitkiler doğadaki tüm canlılar için bir yaŖam alanıdır. O zaman toprak düzenlemesinde toplumsal yaŖam koŖulları iyileŖtirilmeli ve kırsal kültürün korunması, tarım iŖletmecilięinin sürdürülebilir olması gözetilmelidir. Bu da Devlet Su İŖlerinin konuya sadece sulama tekniği açısından bakmasının doğru bir yaklaŖım olamayacağını gösteriyor.

Yeni yapılaŖma alanıdır. Eğer bir kalkınma olacaksa, yapılar yapılacaksa, yeni yerleŖim yerleri kurulacaksa, yeri neresi? Kırsal alanlar. O halde buradaki yeni yapılaŖma nasıl olmalı? Çevreyle uyumlu, doğa dengesini koruyabilen, iyelik haklarını gözetten... Biliyorsunuz, liberal ekonomilerde iyelik hakkı, mülkiyet hakkı insanlığın en temel haklarından sayılmaktadır. O zaman kamulaŖtırmanın, zor alımın olumsuz etkilerini bu yolla önlemek gerekiyor. Yansıda kırsal toprak düzenlemesi eŖlięinde uygulanmış bir havaalanı görüyorsunuz. Çevresindeki parseller ekonomik olarak hiç zarar görmemişler. Burada zarar görmeyen daha doğrusu en az zarar gören bir başka Ŗey de doğa. Ne kadar alan yok edildiyse, doğadan alındıysa, o kadar yeni ağaçlandırmalarla doğaya, canlılara yeni yer sağlanmış, hak tanınmış, ekolojik denge ve aę gözetilmiş.

Yeni yol yapılacaksa, bunlar içinde kırsal topraklar gereklidir. Görüyorsunuz, burada da bir oto-yol projesi var. Ama kamulaŖtırma, az önce de söyledik, iyelik haklarına bir saldırı. KamulaŖtırmadan olabildiğince kaçınmak için Ŗu mavi gördüğünüz parseller edinilmiş, yani satın alınmış. Böylece kamulaŖtırmanın hem mali, hem de hukuki zararları azaltılmaya çalıŖılmış. Ama bunun yanında doğa, çevre ve tarım parselleri birlikte ele alınmış. Sadece yol yapılıp, çevresi kendi haline terkedilmemiş, sadece yol geçirip, kamulaŖtırma davaları için proje dinlenmeye bırakılmamış, ya da tüm itirazlara rağmen “ben yaparım olur” anlamında proje gerçekleştirilmemiş. Aynı zamanda bu yolun yapımı nedeniyle çevrede yaŖayan köylüler, çiftçiler tarım parselleri daha iyi bir ekonomik duruma gelmişler. Ama bunun nedeni yol’un getirdiği rant değil yol projesi ile birlikte uygulanan kırsal toprak düzenlemesi. O nedenle Devlet Su İşleri uygulamalarını bu kapsamda biçimlendirdiğinde daha başarılı ekonomik, toplumsal ve çevresel sonuçlar elde edecektir.

Az önce de konuşuldu, küresel iklim değışikliklerinde su kaynakları çok önemli. Gelecek savaşların konusu su olacak deniyor. Bu bakımdan ülkeler su kaynaklarını koruma konusunda çok titizler. Gördüğünüz slaytta da, burası bir sulak alan, yeni bir su toplama alanı gerekiyor, su baskınlarını önlemek gerekiyor. Sarı parseller çiftçilere ait. Su işleri kurumu bu parselleri satın almış ve şurada gördüğünüz barajı oluşturmuş. Farkındaysanız, diğer tarım parselleri de bu alanla birlikte düzenlenmiş, yani sadece baraj yapılmakla kalınmamış, aynı zamanda barajın çevresindeki tarım parselleri de kırsal toprak düzenlemesi kapsamında ve olabildiğince kamulaştırmaya başvurmadan yeniden düzenlenmiş. Ülkemizde Devlet Su İşleri de bu konuda gerekli çalışmalarını sürdürüyor bunları kırsal toprak düzenlemeleri ile bütünleştirdiğinde sürdürülebilir nitelikli sonuçlar elde edecektir.

Doğal alandır dedik. Bunun için de tabii, burada yapılacak düzenlemelerde toprak, su, hava, bitki ve hayvanlar, bunların varlığının dengesinin korunması gerekiyor.

Yansındaki bu uygulama da bir kırsal toprak düzenlemesi. Burada daha önce bir düzenleme yapılmış aslında. Parseller işlemeye uygun görünüyor. Fakat anlaşılıyor ki bu toprak düzenleme, toprak düzenlemede üretim artışının temel alındığı bir dönemde yapılmış. Tarım parselleri nehir kenarına kadar uzanıyor. Burada bir çevre zararlılığı var. Topraklar ve onlarla birlikte tarım ilaçları nehre akıyor, suya karışıyor, su zehirleniyor, nehir kenarındaki canlılar için yaşam alanı yok. Su işleri kurumu burada yeniden bir kırsal toprak düzenlemesi yapıyor ve işte çevredeki tarım parsellerinden yer alarak, bu nehrin kenarında doğal ortam için yer ayırıyor. Erozyon ve su kirlenmesi önleniyor ve sulak alan canlıları kendilerine sürdürülebilir bir yaşam alanı buluyor.

Görüyorsunuz, konu ve amaç sadece sulama yapmak değil, tarla içi geliştirme uygulaması değil, bunun yanında doğayı, çevreyi, canlıları ve de iyelik haklarını buna el koymanın ekonomik sonuçlarını da gözetmek gerekiyor.

Buna göre demek ki, kırsal alanda herhangi bir girişim varsa, bununla ilgili her türlü yapılaşma kırsal toprak düzenlemesi kapsamında kırsal görünüm peyzaj planlaması ile birlikte sürdürülebilir nitelikte yürütülmelidir. Burada da görüyorsunuz, bir kırsal toprak düzenlemesi var, yollar yapılmış, ama aynı zamanda bazı çevresel alanların korunması için de planlamalar yapılmıştır. Temel konusu su olan Devlet Su İşleri de şüphesiz bu güçlü doğal kaynakla ilgili projelerini kırsal görünüm planlarıyla destekleyerek doğanın doğal görünümünün korunmasını kollanmasını sağlayacaktır.

Sadece tarım alanlarını ve ekonomik yapısını düzenlemek yeterli değil, kırsal alandaki yerleşim alanlarını, yaşam koşullarını da düzenlemek gerekli.

Böylesine kapsamlı, çok yönlü bir projeyi gerçekleştirmeyi kurumların içindeki tek bir birimden beklemek haksızlık olacaktır. O nedenle şöyle, varolan bir örgütlenme yapısı getirdim size. Bir yatırım projesi kırsal toprak düzenlemesi içinde yapılacaksa, aynı zamanda tarımsal işletmecilik konularında, peyzaj plancılığı konusunda uzman olan bölümler, müdürlükler, köy yerleşim alanlarını düzenleme bölümleri. Türkiye’de köy mimarlığı diye bir kavram, köy için uzman mimar-plancı yok. Planlama ile ilgili bütün yatırımları kentlere yapıyoruz. Hukuk işleri bölümü var, projeye ilgili olarak vatandaşla çıkan sorunları, mahkemeye taşımadan, süre kaybetmeden çözebilmek için. Şurada gördüğünüz, köylülerin oluşturduğu bir kooperatif var. Bu kooperatif aracılığı ile kırsal topraklar köylüler ile birlikte planlanıyor, yani onların katkısı

olmadan yapılan bir düzenlemeyi köylüler benimsemiyorlar. Örgütsel yapı içinde görünmüyor ama bu süreçte sivil toplum örgütlerinin de önemli beklenti ve denetimleri var.

Kimler için, bu kırsal toprak düzenlemesi ?, kimleri ilgilendiriyor ?, kimler burada hak ve söz sahibi? Tarımsal işletmecilik bakımından, en ekonomik işletmeleri elde etmek istekleri nedeniyle tabii ki çiftçiler. Başka? Toprak sahipleri. Çiftçilik yapmasa bile, eğer orada arazisi, taşınmazı varsa ve bundan dolayı taşınmazın değeri artacağı için, toprak sahipleri bununla ilgili. Belediyeler, çünkü hem kırsal alan çevresinde yaşayan yerleşik alanlarla ilgili yol yapılacaksa, yeni yerleşme alanları açılacaksa, yeni kamusal yapılar, tesisler kurulacaksa, bunlar belediye alanları içerisinde kalıyor. Kamu kurumları, kurumların yatırım projelerini gerçekleştirmede en uygun yöntem bunları kırsal toprak düzenlemeleri içinde uygulamaktır. Biz, vatandaşlar, sıradan bireyleri için. Köy ve köylülükle hiç ilgimiz olmasa da, orada yaşamak istediğimiz için, kendimize uygun, bizi mutlu edecek, geleceğe güvenle bakacağımız, doğa ve doğayla bütünleşmiş yapılar görmek istediğimiz için. Başka? Tabii ki doğal varlık ve canlılar için.

Toprağa bakış sürecindeki değişimleri, toprağın işlevlerini ve toprak düzenlemelerinden beklentisi olanları böylece özetledikten sonra şimdi de toprak –insan ilişkileri temelinde yani toplum kırsal toprak düzenlemesini nasıl etkilemiş, toprak düzenlemeleri toplumu nasıl geliştirmiş? Bu bağlamda kırsal toprak düzenlemeleri sürecini ele alalım. Yansıda görüldüğü gibi; toplulaştırılarak dağınık parsellerin birleştirilmesi ve bu yolla üretimin artırılması işlemleri için 1960’lı yıllara kadar biçim ve iyeliğe dayalı, yani şimdi bizim yaptığımız gibi, kırsal toprak düzenlemeleri yapılmıştı. Temel amaç, üretim ve çalışma

koşullarını iyileştirmek. Yol, sulama, drenaj, toprakların iyileştirilmesi, bakımı ve iyelik yapısının düzenlenmesi bu amaç için belli ölçüde yeterli olabiliyordu. Savaş öncesi ve sonrası yıllarda havaalanı, baraj, oto-yol vb. bayındırma yapıları kamulaştırmanın ağır etkilerini ortadan kaldırmak, bu yolla projenin maliyetini azaltmak ve projenin çiftçilere, iyelik haklarına vereceği zararı en aza indirmek amacı da kırsal toprak düzenlemeleri içinde yer aldı. Avrupa Birliği kurulduktan sonra bir ortak tarım politikası belirlendi, kırsal toprak düzenlemesinden beklenti tüm üye ülkelerde üretim artışını sağlamaktı. Tarım sanayinin gelişmesiyle beklenti üretim artışından verim artışına dönüştü. Avrupa Birliği bir anlamda ulusal kimliklerin korunmasının önemini de ortaya koydu ki 70'li yıllarda köy yenileme önlemleri oldu ve kırsal toprak düzenlemeleri ile bütünleşti, onun içinde önemli bir yer aldı ve salt bu amaçla kırsal toprak düzenlemeleri yapılmaya başlandı.

80'li yıllara gelindiğinde, artık üretim artışı çok fazla oldu, o kadar çok üretildi ki ürünler piyasada yer bulamadı. Bu sırada toprak kirlendi, çevre kirlendi, sular kirlendi. Doğada özendirilen kaynak suları var, ama üzerinde "içilmez" tabelası da var.

Elde ürün arttı. Eskiden tarım geri kalmış ülkelerin faaliyeti idi ve bu ülkelerin dış satım ve döviz gelirlerinde önemli bir yeri vardı. 1970'lerden sonra durum değişti. Bugün tarımın en önemli sorunu üretim fazlalığıdır. Düşünün Amerika 150 dolara mal ettiği buğdayı piyasaya girebilmek için 25 dolara sattı. Tabii aradaki farkı devlet karşılıyor. Gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler çiftçisini destekleyecek kadar zengin değil. O zaman ürün ticaretinde çiftçisini koruyamıyor. Aynı şekilde Avrupa Birliği ile ABD arasında da bu konuda bir pazar çatışması çıktı. Bu pazar çatışmasında, rekabette tekeller zarar etmeye başladılar. Bunların zararlarını da devlet ödemeye başlayınca, tarımdaki üretim artışı

bir mali yük olarak ortaya çıktı. İşte o zaman yeni hedefler kondu. Nedir bu? Üretimi azaltmak, sürdürülebilirliği sağlamak için doğayı doğal bırakmak. Kırsal toprak düzenlemesine bu nasıl yansdı? Sosyal devlet anlayışı ile. Artık köylüler daha az çalışmalı, dinlenme vakitleri olmalı, bütün günlerini tarlada geçirmemeliler ve istemezlerse ekin ekmemeliler. Bunlar için denildi ki, senin 30 tane ineğin var, 10 tane ineği bırak, bunun karşılığında sana 200 Euro ya da denildi ki 3 dönüm yerini ekiyorsan, bunun 1 dönümünü ekme, kendi doğal haline bırak, oraya kuşlar, böcekler gelsinler, bunun için sana ayda 200 Euro. Böyle olunca, bu kez toplumda bir sorun belirdi: Göç. Acaba kırsal alanda, buralarda barınamazsak, nereye göçeriz, ne yapmaya çalışırız gibi.

Bu dönemde küreselleşme hem ekonomiyi eline geçirdi, hem de kültürleri. Sosyal devlet kavramı yıkılmaya başladı ve ulusal devletin politika alanını daraltmaya çalıştılar bu küreselleşme kapsamında. Ulus devletlerin egemenlik haklarına ortak olmaya, onları kısıtlamaya başladılar. Bir kültür birliği ya da karmaşası ortaya çıktı. Hani “McDonaldizm” diye isimlendirilen ya da “CocaColazasyon” denilen. Avrupa Birliğinde sınırlar ortadan kalktı. Bir Alman İngiliz’le evleniyor, Fransa’da yaşıyor. Hangi kültürde, doğan çocuk nasıl bir kültürde yetişecek? İşte bu dönemde yerelleşme öne çıkmaya başladı. Ulus devletler kendi kültürlerini ne kadar korurlarsa, hem doğal, hem toplumsal olarak, kendi dillerini, kendi mutfaklarını ne kadar koruyabilirlerse, o kadar kendi varlıklarını sürdürebilecekler. İşte o zaman bu köy yenileme, canlandırma çalışmalarının önemi daha da arttı. Çünkü; kendi kökenlerinin, köklerinin gelenek ve göreneklerinin kaynağı olan yer neresi? Köyler. O zaman ne yapmak gerekiyor? Köyleri bu biçimiyle korumak, kollamak, geliştirmek, canlandırmak ve köyleri köylü olmayanlar için de yaşanabilir hale getirmek. İşte o zaman kırsal toprak düzenlemesi, o hep bildiğimiz klasik, ekonomik

boyutunun, çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmenin yanına neyi de ekledi? Kendi kültürünü, doğasını, çevresini korumayı ve bunu sürdürülebilir yapmayı da ekledi.

Eskiden bizim gibi ülkelere, “siz sanayiye bırakın, onunla uğraşmayın, biz makineleri üretiriz, size satarız, siz tarım işleriyle uğraşın, onları üretin” denirdi. Ama şimdi artık doğal evre o kadar kirlenmeye başladı ki, bunlar fabrikalarını ucuz emek ve evre kirliliği nedeniyle az gelişmiş ülkelerde kurdukları gibi şimdi de tarım üretimi yapmak için bu ülkelere gitmeye başladılar. Buğdayını topraklarında ürettiği ülkeye un satacaklar. Özellikle gelişmiş ülkelerde yerel kültürel değerlerin korunması, köylerin bu amaçla düzenlenmesi ne ıktı. Bir başka ülkeye göre ayrıcalık; onun doğal yapısında, kültüründe, mutfağında olduğu bilinci ortaya ıktı.

Birçok dengeyi altüst eden bu ekonomik ve toplumsal değişimler hem bireye, hem de devlete yeni sorumluluklar yükledi. Bunun zerine konumuzla ilgili konuşursak kırsal toprak düzenlemesinin kapsamını değiştirdiler, genişlettiler. Kurumlarında yeniden örgütlenmeye gittiler. Belki Grsel Küsek Bey bu konuda konuşacaktır. Bizdeki gibi kurumları kapatmadılar. Varolan kurumlarının donanım ve insan gücünü buna göre dönüştürdüler. Hiçbir kurumun alet ve gereçleri ve memurları ortada kalmadı, oraya buraya gönderilmedi.

2000’li yıllara geldik, az önce kısaca özetlemeye çalıştığım gelişmeler; kırsal toprak düzenlemelerini bir bölgeden, bir köyden, bir proje alanından çıkarttı, onu bölgesel gelişime yönlendirdi. Buna göre artık bütün bu düzenlemeler, yani köy yenileme, toprak düzenleme tek bir köy kapsamında değil, bir bölgeyi içine alır biçimde oldu. Birkaç köyü içine alan bölge, gcl tarafları, zayıf

tarafları, olanakları, farklı beklentileri ile bir bütün. Şimdi bölge düzeyinde bir kırsal gelişim sağlanmaya çalışılıyor. Ancak böylesi yaklaşımla ele alınan projelere Avrupa Birliği bunlara fon verip, destekliyor.

Tüm bu gelişmeler karşısında 1961 yılında başladığımız arazi toplulaştırmasından hiç de farklı olmayan bir biçimde ve hâlâ aşağı yukarı aynı içerikteki tüzükle kırsal alanı yeniden düzenleyebileceğimizi, çiftçiliği, köylülüğü iyileştireceğimizi, tarım ekonomisini köylünün toplumsal gönencini artıracığımızı, çevremizi koruyabileceğimizi varsayıyoruz.

Ben köylüler de burada olacak diye onlar adına şöyle bir sonuç da çıkarmaya çalıştım. Köylüler ne talep etmeli buradan? Bir kere toprak düzenlemesinde ekonomik olarak piyasanın kendi kendine yönlendirdiği gelişmeler, bireyin gelişmeyen yaşam ortamına ve geçmişine bağını koparmakta ve geleceğine güvenini kaybettirmekte. Oysa köylünün kendi bireysel mutluluğu kendi yurdunda, doğduğu topraklarda, bildiği gelenek ve görenekler içerisinde yaşamasında. Bu nedenle, bizim ülkemizde kırsal toprak düzenlemesi köylünün yerinde istihdam edilme olanaklarını içermesi gerekiyor. Bunun için de kırsal toprak düzenlemeleri köy yerleşim alanları birlikte ve kendi çevrelerinin ekonomik potansiyelleri ile birlikte düzenlemelidir ki, köylüler ve köylülük kendi varlığını sürdürebilsinler.

Bakın, yansıda Türkiye’de yapılan bir köy yenileme çalışması görüyorsunuz. Bu, Bavyera Tarım Bakanlığı ve Münih Teknik Üniversitesiyle ortak bir pilot proje, başlangıçtı. Bu uygulama genelleştirilecekti, ama ne yazık ki o çalışma birtakım bürokratik nedenlerle sonuçlandırılmadı.

Bu örnekte; yeni satın alınanla varolan yapı bütünleştirilmiş toprak ve de şurada bu kapsamda ortak bir alan oluşturulmuş. Belki traktörlerini buraya bırakıp, buradan evlerinin avlularına girebiliyorlar. Tabii bir köye böyle bir manzarayla girmek çok güzel. Ancak böyle bir düzenlemeyle köyler için bir özgün yurt oluşturulabilir. Gençler kendilerini o köyde barındırabilirler ve kadınıyla, genciyle köyde bir birlik, geleceğe güven oluşturulabilir.

Biz de ülkemiz kırsal toprak düzenlemeleri için böyle yasal ve örgütsel olanaklar bulabilmeliyiz. Her yıl kurumlar pek çok elemanını görgü ve bilgilerini artırmak ve öğrendiklerini ülkemizde uygulayabilmeleri için bu ülkelere gönderiyor. Bizdeki arazi toplulaştırma uygulamaları sürecine bakarsak, ülkemizde kırsal alanın gelişimi sadece arazi toplulaştırmasının yol, su ve parselleri birleştirme yoluyla getireceği üretim artışıyla sınırlı tutulmuştur. Bizim hâlâ kırsal toprak düzenlemesinin arazi toplulaştırması adıyla savaş sonrası 50'li yılların üretim artışı aşamasında sıkışıp kaldığımızı düşünüyorum. Oysa günümüzün sorunu üretim artışı değil.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Yol, su, tarlaları birleştirerek, tarla içi geliştirme hizmetleriyle sadece tarımsal üretimi artırarak değil, çevre, doğa, yaşam ve yerleşim koşulları kırsal toprak düzenlemesi içinde çağdaş ölçülerde planlanıp, birlikte uygulandığında çiftçilik, köylülük ve kültürel değerlerimiz ve doğamız ve kendi varlığımız ve de geleceğimiz güvence altına alınabilecek.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Diğer konuşmacılardan da özür dilerim. Ne kadar sürdüğünü bilmiyorum, ama umarım, onların süresinden almamışımdır

Yrd. Doç. Dr. Saffet ERDOĞAN - Zerrin hocama konuşmalarından ve aydınlatıcı bilgilerinden dolayı teşekkür ediyoruz.

Kürsüye Sayın Doç. Dr. Halil Akdeniz beyefendiye, davet ediyorum. Ankara Şubesi Başkanımız, hemşerimiz kendileri.

Doç. Dr. HALİL AKDENİZ (Harita Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Başkanı)- Dünyada tüm insanların mutlu ve refah içinde olduğu, yaşanabilir bir dünya umudu ile sizleri tekrar saygıyla selamlıyorum.

Günümüzde dünyanın herhangi bir yerindeki bir olay, sadece orada yaşayanlara ait olmaktan çıkmıştır. İster kent, ister kır, geri kalmış yöre ve bölgelerin yaşam ve çevre koşulları tüm ülkeyi ve tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Çevre, toprak ve su kirlenmeleri, doğal kaynakların tükenmesi, göç hareketleri, ülkeleri, toplumu ve bireyi doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendirmektedir. Diğer bir deyişle, çoğu olay yerel düzeyde ortaya çıksa da, etkileri küresel boyutta olabilmekte, çözümleri de küresel ölçekteki stratejilerle, uluslararası işbirliğiyle çözümlenebilmektedir.

Dünya coğrafyasında farklı hızlarda ve yoğunluklarda dönüşüm ve gelişmeler yaşamaktayız. Bu gelişmeler kimi zaman yerel ve ulusal düzeyde olsa da, çoğu zaman bölgesel ve küresel ölçekte yaşanabilmektedir. Dünyada 200 yıldan daha uzun süredir yaşanmakta olan büyük dönüşüm Türkiye’de 19. Yüzyılın sonlarına

doğru önemli bir ivme kazanmış, Cumhuriyet döneminin ilk 25-30 yılında modern, laik ve demokratik toplumun temelleri atılmıştır. Ancak 1980'lerden sonra yaşanan küreselleşmeyle birlikte toplumsal değişim giderek hızlanmıştır. Bu değişim ve dönüşümler büyük oranda söz konusu toplumların kendi iç dinamiklerinin yanında, dış destekli teknoloji ve kurumların zorla veya istemli olarak bu toplumlara taşınmasıyla gerçekleşmiştir.

20. Yüzyılın özellikle ikinci yarısı gelişmekte olan ülkelerde hızlı bir kentleşme sürecine sahne olmuştur. Gelişmiş ülkelerdeki kentleşme daha uzun süreçler de yaşanmasına karşın, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde daha kısa süreçlerde gerçekleşmiştir. Kent nüfusunun hızlı artışının en önemli nedeni de, kırsal alanın itici ve kentsel alanın çekici etkilerinden kaynaklanan kırdan kente göç olgusudur. Ancak Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu gibi kimi ülkelerde günümüzde artık göçün tersine dönmeye başladığı iddia edilmektedir.

Özellikle 1950 yılından sonra kent nüfusunda yaşanan hızlı artışın en önemli nedeni, kırdan kente göç olmuş, giderek göç hızı azalmış olsa da, kentleşme oranının gelişmiş ülkelerdeki gibi yüzde 95'lere ulaşıncaya kadar devam edeceği beklenmektedir. Bugün ulusal ve kentsel gündemde yer alan sorunların kaynağında kırsal sorunların yattığı söylenebilir. Türkiye tarımının ve buna bağlı olarak kırsal kesimin 1980'li yıllardan itibaren adım adım ilerleyen bir çöküş sürecini yaşadığı söylenebilir. Bir başka deyişle 1980'lerden sonra Türkiye kırsalından büyük kentlere yönelen göç, artık kentlerin çekiciliğinden değil, kırsalın içine düştüğü çaresizlikten kaynaklanmaktadır. Kırsal sorunları önlemenin ya da azaltmanın yolu da, kırsal kalkınma çabalarının başarıya ulaşmasında yatmaktadır.

Ülkemizde 81 il merkezi dışında yer alan ilçe, köy ve mezralarda iş olanakları eğitim, sağlık ve kültürel etkinliklerden yeterince yararlanmayan bireylerin sayısal çoğunluğu oluşturduğu mekanlar kırsal alan içerisinde sayılabilmektedir.

Kırsal alanda yaşam ortamı ve ekonomik aktiviteler önemli ölçüde doğal üretim kaynaklarının kullanımı ve değerlendirmesine bağlıdır. Ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreci göreceli olarak yavaş işlemektedir. Teknolojik gelişmenin yaşama ve yönetime yansımaya oranının görece olarak gecikmeli olduğu bir alan söz konusudur. Gelenek ve törelerin yaşam biçimini ve kuralları etkileme gücü fazladır.

Özellikle faaliyetlerimizde hedefimiz olan, değiştirmemiz gereken yapı olarak toplumsal yapı dediğimizde; belli bir coğrafyada bir araya gelmiş insanların tamamını oluşturan ve bütün bu insanların kendi aralarında bulunduğu ilişkilere toplumsal ilişki demektediriz. Toplumsal ilişki de bilindiği gibi, maddi ve manevi yapılardan oluşmaktadır. Toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bu ilişkileri belirleyen toplumsal kurumların değişmezi olarak tanımlayabileceğimiz toplumsal değişme, kalkınma hedeflerimiz arazi toplulaştırmamızın temel hedeflerinden biridir. Toplumsal yapılar kurumlar ve ilişkiler olarak sürekli değişmektedir. Bu değişimin hızlı ve yavaş olduğu dönemler mevcuttur. Değişimin hızlı olduğu dönemlerde özellikle devrimler ya da rejim değişiklikleri olabilmektedir. Her toplumsal değişme belirli bir zaman diliminde somut, fiziksel ve kültürel bir çevrede oluşmaktadır. Değişme bir süreçtir. Değişmenin yönü ilerleme olduğu gibi, gerileme de olabilmektedir.

Kırsal kalkınma ve arazi toplulaştırması ile yalnızca ekonomik yapı değil, maddi ve manevi boyutuyla tüm toplumsal yapının değiştirilmesi hedeflenmektedir.

Kırsal kesimimizin mevcut durumuna baktığımızda, günümüzde tarım ülkelerinin gelişmişlik düzeylerinden bağımsız olarak, hassas sektör olma özelliğini halen korumaktadır. Her türlü müdahale, düzenleme ve transferler bu sektörde yoğun olarak kullanılmaktadır. Ülkemizin nüfusunun önemli bir kesimi halen kırsal alanda yaşamakta ve geçimini tarımdan sağlamaktadır.

Bugün dünyada eskiye oranla daha az çiftçi bulunmaktadır. Ayrıca ürünleri hazırlamak, işlemek ve pazarlamak için çeşitli işletmelere ve örgütlenmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle tarım sadece tarım etkinliklerinden çok daha geniş kapsamlı olarak algılanmakta ve çeşitli geliştirme önlemleriyle destekleme konularını içermektedir. 1

980'lerden itibaren birbiri ardı sıra uygulamaya konulan IMF ve Dünya Bankası dayatmaları doğrultusunda tarıma karşı koruyucu ve düzenleyici devlet tavrı değişmiş, kırsal kesim ne yazık ki piyasa koşullarına terk edilmiştir. Dış ticaret korumacılığı çok azalmış, ürün fiyat desteği neredeyse son bulmuş ve kapsam daraltılmıştır. Tarıma yönelik öngörülen tek tarımsal destek IMF ve Dünya Bankasının istekleri doğrultusunda getirilen doğrudan gelir desteğidir.

Yeni dünya düzeni ya da düzensizliğini geliştirmekte olan ülkeler, bu arada Türkiye kırsalına dayattığı yeni yoksulluk koşulları şimdilik ve sınırlı ölçülerde karşılanabilir gözükmektedir. Aileler içine kapanık mevcut koşullarla baş etmeye çabalamaktadırlar. Kırsal kesim piyasa koşulları karşısında kaderiyle baş başa

birakıldığı ölçüde yeni kentli işsiz kitlelerini artırmak üzere göç devam edecektir. Bu durum kırsal yoksulluğun kentlere taşınması ve kentsel yoksulluğa dönüşmesini sağlayarak, belediyelerin ve hayır kurumlarının dağıttıklarıyla yaşamını sürdürmeye çalışan milyonların artmasını sağlayacaktır. Ülkemizin kırsal alanlarındaki sorunların kapsamı ve niteliği ile bu sorunların çözümü için yapılması gerekenler çeşitli biçimde, çeşitli yollarla dile getirilmektedir. Ne var ki, çözüm yollarını hayata geçirmek konusunda yeterli ölçüde başarı sağlandığını söyleyemeyiz.

Kırsal ekonominin güçlenmesinde temel kaynak, kırsal alanın yerelde sahip olduğu varlıklardır. Kırsal alanın sahip olduğu temel varlıklar arasında tarımsal ürün çeşitliliği, temiz çevre, doğal kaynaklar, doğal güzellikler, tarihi ve kültürel varlıklar yer almaktadır. Kırsal ekonominin hızla değişen pazarlarda rekabet gücü kazanabilmesi için tarımsal verimliliği sağlamanın yanında karşılaştırmalı üstünlüklerin olduğu alanlarda yerel ayırt edici özelliklerini belirleyerek ve bunları geliştirerek, yöresel ürünlere ve dış pazarlara yönelmesi büyük önem taşımaktadır.

Kaliteli yöresel ve organik ürünlere giderek artan talep, kentsel ve kırsal alanlar arasındaki ilişkilerin güçlenmesi, kırsal turizm çeşitlerine ve rekreasyon alanlarına artan ilgi yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu kapsamda yerel tarımsal ürünler yanında tarımsal ürünlerin çeşitli şekillerde işlenmesi suretiyle oluşturulabilecek gıda ürünleri turizm ve rekreasyon imkânlarıyla ve el sanatlarıyla yeni olanaklar sunabilmektedir.

Afyonkarahisar özelinde kısa bir değerlendirme yapmak gerekirse, il merkezi yerel dinamikleri kullanarak yüksek kaliteli ürünlerini ulusal ve uluslararası pazarda kabul ettirmiş ve birçok alanda aranılan marka haline dönüşmüştür. Bu nedenle yukarıda

kısaca özetlenen toplumsal gelişmeyi sağlayacak bilgi birikimi, kaynak ve toplumsal i dinamiğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Benzer biçimde kırsal alan diye nitelendirebileceğimiz ilçelerde de doğal kaynak potansiyelini değerlendirmeye yönelik projelerin kurumsal iŐbirliđi içinde uygulanması önem taşımaktadır.

Söz konusu projelerin uygulama ve yaygınlaŐma boyutunda tüm kurum ve kuruluŐların gerekli katkısı ve desteği sağlayacağını umuyor, hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI- Halil Beye konuşmalarından ötürü teşekkür ediyorum.

İKİNCİ OTURUM

OTURUM BAŞKANI- Oturumumuzun ikinci bölümünde Dr. Gürsel Küsek Bey arazi toplulaştırmaları hakkında bilgi verecek.

Buyurun.

Dr. GÜRSEL KÜSEK (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Kamulaştırma Toplulaştırma ve Dağıtım Dairesi Başkanı)- Hepinizi saygıyla selamlıyorum, iyi günler.

Çok kısa olarak sunumumu tamamlaya çalışacağım.

Öncelikle ülkemizdeki arazi toplulaştırmasının tarihçesi ve kanuni durumunu çok kısa özetlemek istiyorum. İlk 1961 yılında hiçbir yasa ve tüzüğe dayalı olmadan anayasanın bazı maddelerine Toprak Su Genel Müdürlüğünün Kuruluş Kanununun bazı maddelerine dayalı olarak arazi toplulaştırması çalışmalarına başlanılmış. Daha sonra 1966 yılında bir tüzük çıkarılmış. 1973 yılında Toprak Tarım Reformu Genel Müdürlüğü kurulunca bu tüzük de yürürlükten kaldırılmış. Ancak reform bölgeleri dışındaki alanlarda kaldırılan bu tüzüğe dayalı olarak Toprak Su Genel Müdürlüğü arazi toplulaştırması çalışmalarını sürdürmeye çalışmış. Daha sonra Toprak Su Genel Müdürlüğünün kapatılmasıyla Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından bu hizmetler yürütülmeye çalışılmış. Yine mülga olan tüzüğe dayalı olarak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ülkemizde hatırı sayılır bir miktar arazide toplulaştırma çalışmaları yapılmış ve gerçekten kurumsal anlamda önemsenecek düzeylerde bilgi birikimleri elde edilmiş. Ama daha sonra Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün de kapatılmasıyla bu görev özel idare genel sekreterliklerine aktarılmış. Tabii ki uzman kuruluş olmadığı için, arazi toplulaştırması çalışmaları da son

derece teknik konular olduğu için, önemli miktarda ödenek ihtiyacı olduğu için büyük bir ihtimalle, özel idare genel sekreterlikleri tarafından da istenilen noktalara getirilememiştir. Diğer taraftan da kurumsal anlamda kazanılan o bilgi birikimi ve deneyimli kişiler bir şekilde erozyona uğramıştır. Şu anda ülkemizde bilgi ve deneyim alanlarındaki kapasitelerde bir gerileme maalesef olmuştur.

Diğer taraftan 5403 sayılı Toprak Kanunu içerisinde arazi toplulaştırma hizmetlerine önemli miktarda yer verilmiş ve bir tüzük çıkartılmıştır. Bu tüzüğün en önemli kısmı, en önemli parçası, özel arazi toplulaştırması diye tanımladığımız bir uygulamadır ki, o şuna izin veriyor: Özünde arazi toplulaştırması hizmetleri Tarım Bakanlığı tarafından sürdürülecek, ancak arazi düzenlemesine ihtiyaç duyan tüm kuruluşlar, kişiler, muhtarlıklar arazi toplulaştırması için bakanlığa başvurup gerekçeleriyle birlikte, gerekli olurları aldıktan sonra bu hizmetleri yapabilecek. Özel arazi toplulaştırması kavramının kanuna ve tüzüğe konulmasında ben bizzat görev aldım, yani büyük bir kısmını bizzat kendim yazdım ve gerçekten bunu destekliyorum. Çünkü düşünün, bir köy Avrupa Birliğinden bir şekilde para aldı ve köydeki sulama şebekesini kapalı yapacak. Bunu yaparken de arazi düzenlemesine ihtiyaç duyuyor, toplulaştırmaya ihtiyaç duyuyor. Ama devlet kuruluşlarının yatırım programlarını da beklemek istemiyor, bir şekilde hızla yapmak istiyorsa, yasa buna da izin vermeli veya Devlet Demiryolları bir yatırımda arazi toplulaştırmasına ihtiyaç duyuyorsa, yasa buna da izin vermeli düşüncesiyle tüm isteklilerin, tüm tarafların bu işi yapabilmesi için yasal altlık oluşturulmaya çalışıldı.

Diğer taraftan bildiğiniz gibi, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü özellikle 2002 yılından sonra Dünya Bankasından

alınan ciddi bir krediyle Türkiye’de arazi toplulaştırması çalışmalarını belli bir noktaya taşıdı. Onunla ilgili rakamları biraz sonra arz edeceğim.

Biz neden arazi toplulaştırması yapıyoruz, arazi toplulaştırmasına neden gerek var? Ülkemizde işletme büyüklükleri küçük biliyorsunuz, Avrupa veya Amerika gibi gelişmiş ülkelerin çok altında. Bir çiftçinin sahip olduğu parsel sayısı da fazla, tarım, ekonomik tarım yapabilecek sayının çok üstünde, ortalama 6 düşünün, bir üretim sezonunda çiftçi altı farklı noktada üretim yapacak, bu ortalaması. Ben 50 parseli olan çiftçi gördüm ülkemizde. Ortalama parsel büyüklükleri çok küçük. Artık bir hektarın altına düşmüş, 7 dönüm, 8 dönüm, 10 dönüm büyüklüğündeki bir parselde artık tarımsal mekanizasyon, sulamanın da olduğu koşullarda gerçekten tarım yapmak çok pahalı. Bu mevcut yapı ülkemizdeki şu anki parsellerin geometrik yapısı, sulama yatırımlarının yüzde 40 daha pahalı olmasına sebep oluyor. Sulamaya açılan alanlarda sulama oranının düşük olmasına neden oluyor, üretim maliyetleri neredeyse iki kat artırıyor. Bir de sağlıklı gıda üretiminde ciddi kısıtlar oluşturuyor, çünkü küçük olan bir parsel kimyasal olarak ilaçlandığında, komşu parseller bundan ciddi şekilde etkileniyor.

Şuradaki iki resme dikkatinizi çekmek istiyorum. Soldaki resim, ülkemizdeki mevcut durum. Bu resmi Türkiye’nin bütün köylerinde görebilirsiniz. Burada yeşil renkli gördüğünüz kanal geçkileri de sulama şebekesi. Kim yapıyor olursa olsun, kabaca bu şekilde geçirilmek zorunda, çünkü tüm parsellere ben su götüreceğim dediğiniz zaman, neredeyse örümcek ağı gibi kilometrelerce kanal yapmak zorundasınız. Bu gerçekten mümkün değil. Sağ tarafta gördüğünüz resim, yine aynı bölge, bakın şu dere ortak, düzenlenmiş, burada düz gördüğümüz hatlarda hem yol,

hem de sulama kanalı var. Tüm parseller dikdörtgen şekilli, sulama kanalına, yola dayalı ve ortalama parsel büyüklüğü öncesine göre çok yüksek bir şekilde planlanabilmiş. Şöylesi bir parsel, sulama kanalına dayalı, susuz kalma ihtimali çok düşük. Sahibi olmasa bile, bunu birileri kiralayıp, sulayacaktır. Ama şurada gördüğünüz küçük parsellerin sulama kanalına uzak, su ihtiyacını birkaç tane komşu parsel üzerinden sağlayacak ve böylesi bir karmaşık yapıda işte modern sulama, yani hiçbir şekilde aslında sulama yapmanız mümkün değil. Ülkemizdeki verilen rakamlara göre, bugüne kadar sulamaya açılmış şebekelerde, ister Köy Hizmetlerinin açtığı olsun, ister Devlet Su İşlerinin, ister köylülerin kendi imkanlarıyla; sulama oranlarımız yaklaşık yüzde 50, yani 100 bin dönüm sulamaya açıyoruz, bilemediniz 50 bin dönümünü suluyoruz ve bu ciddi bir kayıp.

1961'den 2002 yılına kadar Toprak Su, Köy Hizmetleri ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü toplam sadece 450 bin hektar Türkiye'de tamamlamış. Kaynak ayrılmasıyla 2003'ten 2008'e kadar yaklaşık 600 bin hektar veya 562 bin hektar arası tamamlanmış. Sonuçta 40 yıldan fazla bir zamanda 1 milyon hektar gibi bir alanda arazi toplulaştırması hizmetleri yapılabilmiş.

2008 yılında, yani geçen yıl bir görev verildi bize, "ülkede toplulaştırma yapabileceğiniz ne kadar alan var?" denildi. Biz de uydu görüntülerini kullandık. Bakın, bunlar da tarım arazisi, ama dere kenarında, genellikle küçük ve etrafında ağaç olan parseller. Aslında da burada da yapılır, ama bugünkü koşulda bunları biz hariç tuttuk, meraları hariç tuttuk. Şurada gördüğünüz homojen yapı içerisinde olan ve ağaç olmayan parsellerden oluşan ülkemizde ne kadar alan var diye bir çalışma yaptık. Bu çalışmanın sonucunda yaklaşık 14 milyon hektar. Bunun dağılımını buradaki yeşil lekelerde görüyoruz, daha çok İç Anadolu Bölgesinde,

Adana'da, GAP bölgesinde, belki Trakya yoğunlaşmış. Tahmin edileceği gibi, Karadeniz Bölgesinde o kadar çok yok. İçel civarında çok yok. Çünkü ciddi bir ağaçlanma var orada, limon bahçeleri var. Kabaca 14 milyon hektar, bunun 1 milyon hektarını yaptık diyorsak, 13 milyon hektar bu ülkenin önünde çok kısa bir dönemde yapması gereken toplulaştırılacak alan var.

Bunu da açacak olursak, eğer ülkemizde 8,5 milyon hektar sulanacak alan varsa, bunun da 5 milyonu sulanıyorsa şu anda ki, istatistikler böyle söylüyor. Demek ki, sulamaya açılacak 3,5 milyon hektar arazinin bir an önce toplulaştırılması gerekiyor. Diğer taraftan sulamaya açılmış 5 milyon hektarın 1 milyonunu yaptık diyoruz, geriye kalan 4 milyon hektarın da sulamaya açılmış alanlarda yapılması gerekiyor. Bir de kuruda yaklaşık 5,5 milyon hektar, belki bu öncelikli değil, ama süreç içerisinde tamamlanması gereken bir alan. Sonuçta 7,5 milyon hektar ivedilikle, geriye kalan 5,5 milyon hektarın da daha sonraki zamanlarda toplam 13 milyon hektar civarında toplulaştırma yapmamız gereken bir alan var.

GAP Eylem Planıyla arazi toplulaştırma hizmetleri bir ivme kazandı. Biliyorsunuz, GAP bölgesinde yaklaşık 1 milyon hektar arazi önümüzdeki 5 yıl içinde sulanacak diye bir iddia konuldu. Biz de burada Devlet Su İşleriyle ortak çalışarak, buralarda ne yapabiliriz diye bir çalışma yaptık. Gördüğünüz GAP sahası. Burada renkli lekeler halinde gördüğünüz, ortalaması 20-30 bin hektarlık parçalara böldük araziye. Yaklaşık 66 tane ünite. Şurada gördüğünüz renkler ihalesi tamamlandı, yer teslimi yapıldı, şu anda burada 52 tane müteahhit çalışıyor. Geriye kalan sarı renkte gördüğünüz yerler de bu yılın sonuna kadar ihalesi tamamlanacak ve 2009 yılında oralarda da çalışılıyor olacak.

Toplamda yaklaşık 1,8, bilemediniz 2 milyon hektar civarında bir arazi. Tabii burası total arazi, dağlar, tepeler dahil. Tarım alanı olarak yaklaşık 1 milyon hektarın biraz üzerinde bir arazi var. Şu anda ihalesini yaptığımızda yaklaşık 1,2 milyon hektar ve illere dağılımını görüyorsunuz. Bu gerçekten ülkemizde toplulaştırma adına, toplulaştırmayla uğraşan haritacı veya ziraatçılar adına, diğer meslek grupları adına iyi bir şans oldu bana göre. Umuyoruz, bundan sonra da bu hızla toplulaştırma çalışmaları devam edecek.

Biz burada Devlet Su İşleri sulama projelerinin dış sınırlarını Devlet Su İşlerinden aldık ve bunun üzerine köy sınırlarını ve diğer bizim ulaşabildiğimiz nüfus köy bilgilerini ekleyerek, toprak haritalarını kullanarak ve arazi kullanım haritalarını kullanarak, daha çok bilgisayar ortamında yaklaşık 2 milyon hektar arazinin toplulaştırma projesini iki üç ay gibi bir zamanda tamamladık ve söylediğim gibi bunun yaklaşık 1,2 milyon hektarını da ihale ettik.

Bu GAP'ta paket içerisinde sadece parsellerin düzenlenmesi yok, bunun yanında köy merkeziyle ilgili hizmetler var. Bunlardan birincisi; köy içi yolların iyileştirilmesi, stabilize hale getirilmesi ve daha iyi koşulların sağlanması. İkincisi; köy içi kanalizasyonlar. Özellikle sulamaya açılan yerlerde sulamayla birlikte taban suyu yükseleceği için, köydeki fosseptikler bir su deryası içerisinde kalıyor ve çok ciddi çevre problemleri ortaya çıkıyor. Bu nedenle GAP bölgesinde su gelmeden önce bütün yerleşim birimlerinde bir kanalizasyon sistemi, artı arıtma sistemi için bir çalışma yaptık ve zannediyorum önümüzdeki yılın ortalarına kadar yaklaşık 1000 kadar köyde bu kanalizasyon hizmeti tamamlanacak. Gördüğümüz gibi, uluslararası standartta bir de fosseptik yapıyoruz. Buradan giren katı atık farklı gözelerde

dinlendikten, organik atıklar çözüldükten sonra, suyun buradan girip, buradan çıkması yaklaşık 3 gün gibi bir süre alıyor ve çıkışta duru, kokusuz sulama suyu kalitesinde bir suyu tabiata vermeye çalışıyoruz. Diğer taraftan köylerde köy yerleşim alanları yapıyoruz. Bu sadece GAP bölgesine has bir şey değil, tüm Türkiye’de toplulaştırma yapılan yerlerde bu tür hizmetler yapmak mümkün.

Diğer taraftan tarım alanlarıyla ilgili arazi yolları yapıyor. Biliyorsunuz GAP bölgesinde sulama, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tamamlanacak. Bunun yanında diğer tarla içi geliştirme hizmetleri, sekileme olabilir, hiperleme, yüzey tahliye olabilir, taş toplama olabilir. Bu türden, arazideki tarım potansiyelini artırıcı tüm tedbirler de bununla birlikte alınmaya çalışılıyor.

Diğer taraftan yine GAP bölgesindeki tüm tarihi ve kültürel varlıklar, hatta anıt ağaçlar, kayıt altına alınması gereken tüm objeler bir şekilde sayısallaştırılıyor ve bunlar kayıt altına alınıyor. Bunu yaparken de gerçekten ileri teknoloji kullanılıyor. Gördüğümüz gibi, önce arazinin fotoğrafları çekiliyor ve bu fotoğraflardan ortofoto, haritacılara bunu benim anlatmam pek doğru değil belki, ama son teknikler, ortofoto ve vektör halihazır haritalar oluşturulmaya çalışılıyor.

Geçmişteki uygulamayla şu anki uygulama arasında bazı farklılıklar yapmaya çalıştık. Geçmişte etüt, plan, proje hazırlama, denetim hizmetleri bakanlık tarafından yürütüldü, projenin uygulaması ihale edilirdi ve uygulama daha çok küçük ölçekli yapılmaktaydı. Ama yeni uygulamada etüt, proje dahil, denetim dahil tüm hizmetler ihale edilmeye çalışılıyor. Diğer taraftan da ölçek büyütüldü. Ben 2007’nin sonunda orada daire başkanı

olduğum zaman, Reformun yürüttüğü 72 tane proje vardı. 72 projenin toplamı 60 bin hektar civarındaydı, yani yaklaşık 300-500 hektarlık ihaleler yapmışız. Mesela, Konya bölgemiz Isparta'da ihale yapmış, sadece iki köy. Böyle olunca, hem daire açısından işin kontrolü zor, Konya'dan Isparta'ya gidiyorsunuz, 300 hektara bakıp geliyorsunuz, hem de müteahhit açısından zor, çünkü 300 hektar için orada bir şantiye kurmak, orada sürekli eleman bulundurmak imkansız, bunu hepimiz bilirsiniz. Ama en az 20 bin hektar, 30 bin hektar ortalama büyüklüğü olan projeler ihale ettiğimiz zaman, orada müteahhit firma şantiyesini kuracaktır ve sürekli insanlar bulundurabilecektir. Daire açısından da kolay. O yolculuğu yaptıktan sonra arazi küçük, büyük çok fark etmeyecek, orada gerekli kontrolleri yapabilecektir.

Biz ilk başlarda çok eleştiri aldık, "Nasıl olur, birdenbire 1 milyon hektar araziyi nasıl yapacaksınız bu ülkede?" diye. Biz dedik ki, şu anda yıllık 30 bin hektar yapılıyor, bu yapıların kalitesi de Avrupa'daki gibi değil. Biz şu anda 30 bin hektarı yaparken kullandığımız kaliteyi, hatta daha fazlasını kesinlikle yapacağız, ama ölçeği büyüttüğümüz için yıllık 30 bin hektar yerine, yıllık 1 milyon hektar bu ülkede o standartta arazi toplulaştırması yapabiliriz dedik ve şu anda dediğimiz gibi, 1,2 milyon hektarın ihalesini tamamladık.

Buradaki sorunlarımız sulama sistemleriyle ilgili. Biliyorsunuz, sulama sisteminde ana kanal bir teknikle mutlaka geçiyor, su miktarı, arazi miktarı, ekonomi. Burada ana kanalın geçkisi mutlaka uzman kuruluş tarafından yapılması gerekiyor. Mesela, ana kanal buradan giderse, Devlet Su İşleri şuraya pompaj koyup, yukarı basıp, buraları da sulamaya dahil edebiliyor veya tünel yapabiliyor. Dolayısıyla ana kanal toplulaştırmanın dışında baştan yapılması gereken bir faaliyet. Ama arkasından yapılacak

olan tarla içi sulama sistemleri diyebileceğimiz sistemler. Toplulaştırmayla doğrudan bağıntılı, doğrudan bağlı. Şöyle ki: Burası Kuzova, Elazığ'daki Kuzova. Burada yapılan bir planlama çalışması. Bu çok kaba, bir draft bir planlama çalışması. Bu çalışma alındıktan sonra, gördüğünüz gibi QUICKBIRT'ler alındı, yani detaylı olarak arazinin hâlihazır üzerine yapılan planlama konuldu ve bu planlama hem toplulaştırma, hem de sulamanın isteklerine bağlı olarak revize edildi. Bu çalışma Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü adına çalışan firma ve toplulaştırmayı yapan birim, ikisinin birlikte yaptığı bir çalışma. Gördüğünüz gibi, biraz önceki kargacık, burgacık durum çok daha sade bir hale getirilebildi ve bu yapı üzerinden hem hidrolik hesaplar yapıldı, sulama projesi tamamlandı, hem de toplulaştırma için bloklar oluşturulduğunu gördük. Gördüğünüz gibi yapı, yani Devlet Su İşleri tarafından planlanan planlama çok fazla değişmiyor aslında, sadece bazı düzenlemeler yapılıyor. Örneğin, şurada zannediyorum bir köy sınırı var. Eğer biz mülkiyeti dikkate almadan, toplulaştırmayı dikkate almadan, sulamanın ihtiyaçlarına göre, sulamanın geçkilerini hesaplar, projeyi netleştirir, ondan sonra bunu toplulaştırma yapacak birime verir ve bunun üzerine toplulaştırma yap dersek bunun anlamı şudur: Geçmişte inşaatı bile yapılmış yerlerde yapılacak toplulaştırma gibidir, artık hiçbir şeyi değiştiremezsiniz, blokları değiştiremezsiniz, inşası yapılmış kanalların olduğu bir yeri düşünün, gidip artık yapabildiğiniz kadar parseli planlayacaksınız. Düşünün, Devlet Su İşleri projesi şu renkte gördüğünüz gibi netleşti. Ama şurada da bir köy sınırı var. Şu incecik, bilemediniz 30-40 metrelik parseli burada oluşturamazsınız, bu yanlış olur. Dolayısıyla bir planlama yapıldıktan sonra Devlet Su İşleri tarafından, bu planlamanın toplulaştırmacılar tarafından revize edilmesi ve tekrar Devlet Su İşleri veya sulamayı, hidroliği hesaplayacak kişilere verilmesi,

oradan dönecek ilave bilgiler varsa, onların da tekrar planlamaya dahil edilerek, bu şekilde bir uyum içerisinde gitmesi gerekiyor.

Bizim yaptığımız çalışmalarda, biz burada noktaları oluşturmuşuz. Şuradaki blok aralığıyla şuradaki blok aralığı aynı değil, burada daha dar bir blok yapmış. Sebebi, bu civardaki parsellerin ortalaması küçük. Ben buradaki kadar geniş bir blok yaparsam, ince uzun parseller vermek zorunda kalırım. Bu da tarımsal mekanizasyon açısından uygun değil. Öyleyse söylemek istediğim, oradaki, yani toplulaştırmanın ihtiyacı sadece birbirine paralel çizerek, kanal geçkilerinin planlanması değil. Ortalama parsel büyüklüklerini bilmeniz gerekiyor, çiftçi isteklerini bilmeniz gerekiyor. Benim yaşadığım bir örnekte, köyün birinde çok büyük mera var. Sulama geçkileri planlanırken mülkiyete bakılmadığı için, meralara da kanallar planlandığını gördüm. Halbuki meraya kanal planlamaya ihtiyaç yok, çünkü sulanmıyor zaten.

Bir başka şey, gördüğünüz gibi iki tane kanal arasındaki mesafe yaklaşık 1,5 kilometre. Böyle bir yapıda ben buraya sulamaya açtım demek imkansız bir şey. Tamam, bir şekilde kanalları geçiriyoruz, ama ciddi sulama problemleri var burada, bunun iyileştirilmesi gerekiyor. Dolayısıyla bu anlamda toplulaştırmayla sulamanın birlikte planlanması gerekiyor.

Peki, toplulaştırma yapıldığı zaman ne oluyor? Bizim yaptığımız bir çalışmada yaklaşık hektara 50 litre çiftçilerimiz yakıt kazanımı elde ediyorlar. Bunun parasal karşılığı neredeyse ülkemizde tarımda kullanılan yakıtın yüzde 25'i. Düşünün, biz diyoruz ki, ülkemizde 40 bin tane boş ziraat mühendisi var, ama diğer taraftan planlama yapmadığınız için, mühendislerinizi kullanmadığınız için her yıl hektara 50 litre yakıt kaybediyorsunuz. Herhalde gelişmişlik bu bence, yani ülkemizde mühendislik

gücüyle yapılabilecek işleri yaparak, buradan sağlayacağımız tasarrufla tüm mühendisleri yıllarca istihdam etmeniz mümkün. Bu boşa giden paralar işsizliğin çözümünde ciddi bir rol oynayacaktır diye düşünüyorum.

Çiftçilerimizin kazanımları var. Düşünün, şurada gördüğünüz gibi küçücük bir parsel, 6 dönüm, 5 dönüm. Bu çiftçimizin başka bir yerde 60 dönüm başka bir parseli varsa, tüm yoğunluğunu oraya verecektir ve bu 5 dönüm parselle uğraşmayacaktır. Dolayısıyla küçük olduğu için gerekli ihtimamı görmeyen parsellerdeki ürün kayıplarımız da ciddi rakamlar. Diğer taraftan sınır kayıpları, yıllardır konuşulur, bunları herkes bilir. Kısaca çiftçilerimizin toplulaştırma yapılmak suretiyle çok ciddi kazanımları olmaktadır. Ben sunuyu bırakacağım, merak edenler alabilir, tek tek rakamları okumak istemiyorum.

Diğer taraftan devlet yatırımlarında ciddi kazanımlarımız var. Biraz önce söyledik toplulaştırmamız uyguladığınız zaman, sulama şebekeleri yaklaşık yüzde 40 daha pahalıya mal oluyor. Sebebi, daha çok kanal yapıyorsunuz, daha çok sanat yapısı yapıyorsunuz. Toplulaştırma yapıldığı zaman istimlak bedeli ödemiyorsunuz ve sulama oranınız yüzde 95'lerin üzerine çıkıyor, yani 100 bin dönüm bir yeri sulamaya açtım dediğiniz zaman, yaklaşık 100 bin dönümü suluyorsunuz. Dolayısıyla gerçekten ihmal edilemeyecek bir yatırım bir önce özellikle o 7,5 milyon hektarda bir an önce yapılması gereken bir yatırım. Hem çiftçiler açısından, hem devlet yatırımları açısından, hem de ülkemizdeki mühendislik emeği açısından ihtiyaç olan bir şey.

Tabii ki sosyal yararlarımız var, demokratik kazanımlarımız var. Düşünün, Diyarbakır'ın bir köyünde köylülerle oturup birebir görüşerek tüm mülk sahipleriyle, yepyeni bir parsel tasarımı

yapıyorsunuz. Adam geleneksel olarak kullandığı parselini bırakıyor, yeni bir yere gidiyor. Bu uygulamanın altına imza atan köylü ile bundan sonra çok daha fazla kooperatif çalışmalar yapabilirsiniz, sözleşmeli çiftçilik yapabilirsiniz, çünkü gerçekten değişim başlıyor orada bana göre beyinlerde. Sosyal yapı üzerine de, kültür yapısı üzerine de çok ciddi kazanımları var.

Yeni bir kavram doğal alanların korunması. Proje sahasındaki biyoçeşitliliği, yani ürün çeşitliliğini, tabiatta yaşayan her türlü canlının çeşitliliğini kaybetmemek için doğaya ayırmanız gereken alan her ne kadarsa, bunu hesaplayabiliyorsanız, toplulaştırma marifetiyle bu alana orada bırakarak, oradaki doğal dengeyi sürdürebilirsiniz. Mesela, Aşağı Seyhan Ovası, Adana'da biliyorsunuz, 50'lilerden 70'li yıllara kadar tamamı sulamaya açılmış. Sulamaya açıldıktan sonra 1 santimetrekare alan bile boş kalmamış, tamamı işleniyor, yani artık ne göçmen kuş konabiliyor oraya, ne bir böcek var, ne yılan var, hiçbir şey yok. 1972 yılında bir beyaz sinek zararı oldu, tarımcılar bilir. Herhalde ülke bütçesinin yüzde 10'u ona gitti ve en az 6-7 yıl bununla uğraşıldı. Şu anda İç Anadolu'da yaşadığımız süne yine bana göre biyolojik çeşitliliği bizim tarım lehine bozmamızdan kaynaklanıyor. Eğer bu tür hesaplar yapabilirsek, doğanın korunması adına da arazi toplulaştırmasında ciddi bir araç.

Benim söyleyeceklerim bu kadar. Çok zamanınızı almak istemiyorum. Soru olursa memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

Yrd. Doç. Dr. Saffet ERDOĞAN - Teşekkür ediyoruz.

Ali Rıza Ceyhan Bey, Devlet Su İşleri Arazi Toplulaştırma Şube Müdürü, Devlet Su İşlerinin arazi toplulaştırmasına yaklaşımı hakkında bilgi verecek.

ALİ RIZA CEYHAN (Devlet Su İşleri Arazi Toplulaştırma Şube Müdürü)- Merhaba arkadaşlar, hepimiz hoş geldiniz.

Gürsel Bey ideal bir toplulaştırmada neler yapılması gerektiğini anlattı, bize fazla bir söz bırakmadı. Onun için hepimizden özür diliyorum. Bazı rakamlarımız da var, onları hızlı geçeceğim, sizlere bilgi tekrarı olmasın diye.

Ben sunuma başlamadan önce sizlere kurumumuzun misyonu, mevzuatımız, arazi toplulaştırmasının kurumumuz için gerekliliği ve arazi toplulaştırmasındaki hedeflerimizden bahsetmek istiyorum.

Hepiniz Devlet Su İşlerini belki duymuşsunuzdur, memleketlerinizde veya Afyon civarında hep DSİ'nin muhakkak bir projesi vardır gerek sulama ve drenaj olsun gerekse elektrik amaçlı barajlar olsun, Devlet Su İşlerinin bir projesini yakından görmüşsünüzdür. Örneğin, tarımsal amaçlı projelerimizden en büyüğü sulama kanalıdır.

Türkiye'de 25-26 havzada toplam 186 milyar metreküplük bir akışı 25 bölgemiz ile Devlet Su İşleri olarak kontrol altına almaya çalışıyoruz.

Toplamda 23 bin olan personelimizin; 6 bini memur 4500 tanesi teknik personeldir. Bunların içinde de 216 tanesi harita ve harita yüksek mühendisi olmak üzere; bu ay alacağımız 40 kişi ile toplam mühendis sayımız 3675 olacaktır.

Çalışmalarımızı tamamen kalite yönetimi çerçevesinde, hazır durumdaki akış şemamızın dışına çıkmadan yürütmekteyiz. Devlet Su İşlerine yeni başlayan personel DSİ’de ne iş yapacağını bilir ve tamamen bu yönde çalışmalarına başlar. Tüm bölgelerimizde ISO 9001 belgelerimiz mevcuttur. DSİ; tarım, enerji, hizmet çevre ve taşkın kontrol olmak üzere 4-5 kolda hizmet vermektedir. En büyük misyonumuz tarımdır. Gürsel bey de söyledi, Türkiye’de tarım arazisi 28 milyon hektar, sulanabilir alan 25,75 milyon hektar. Ekonomik olarak sulanabilen alan 8,5 milyon. Şu anda mevcut sulanan 5,25 milyon hektar. Devlet Su İşleri tarafından sulanan alan 3,025 milyon hektar. Toplulaştırması yapılan hektar alanı yaklaşık 600 bin dedim, Gürsel bey 1 milyon hektar dedi. Köy Hizmetleri arşivinden ve Tarım Reformunun Türkiye’de yapmış olduğu çalışmalardan almış olduğum bu rakam yanlış olabilir, özür diliyorum.

Mevcut sulama durumumuz şöyle: DSİ’nin yapmış olduğu 3,05 Köy Hizmetlerinin 1,20 halk sulamaları da 1 milyon hektar, toplam 5,25 milyon hektarlık bir sulamamız vardır.

Arkadaşlar; biz yaptığımız tüm projelerimizde araziyi kamulaştırma yöntemiyle elde ediyoruz; vatandaşa gidip; biz burada baraj yapacağız, sulama yapacağız, senin arazini almak istiyoruz diyerek vatandaşın rızası olsa da olmasa da arazisine el koyuyorduk. Bugüne kadar 580 bin hektar alanı bu şekilde kamulaştırdık. Tahsislerimizle birlikte bu rakam 790 bin hektara ulaşıyor. Yani her yıl 20 bin parsel ve 10 bin hektarlık bir alanı kamulaştırıyoruz. Bir parselde 4-5 kişinin olduğunu düşünürsek 100 bin kişiyle muhatap oluyoruz. Geçen sene kamulaştırmaya harcadığımız para 485 trilyon, bu az bir rakam değil. Bu sene ek ödeneğimiz netleşmediği için rakamı vermek istemiyorum, ama 500 trilyon civarında. Yeni parayla 500 milyon.

Kamulaştırma ödeneklerimizi, devletin Türkiye’de yaptığı kamulaştırmalarla karşılaştırdığımızda %50’sini Devlet Su İşlerinin yaptığı görülür. Bunları niçin anlattığıma biraz sonra geleceğim.

Sulama kanallarımız için ihtiyaç duyulan arazileri de kamulaştırma yöntemiyle karşılıyorduk. Baraj göl alanlarındaki arazilerin temini için de kamulaştırma yöntemini kullanıyoruz. Bakın, Atatürk Barajında 146 tane köyü tamamen su altında bırakmışız ve onları, evlerini, arazilerini, tüm kendilerine ait mülklerini kamulaştırarak, o bölgede yaşam standartlarına son verdik, insanların nereye göç ettiklerini bilmiyoruz, ülkemizin herhangi bir köşesinde yaşam mücadelesi veriyorlardır. Birkaç projemizde yeniden yerleşim talep eden yerlerde Bayındırlık bakanlığı ile koordinasyona geçilerek yeni köyler inşa edildi. Onlara Avrupa standartlarında köyler oluşturuldu. Yani kurumumuzun bir görevi de Bayındırlık Bakanlığı ile koordinasyonu sağlayarak kamulaştırma yolu ile yerinden yurdundan ettiğimiz insanları başka bir yerde sosyal altyapısı ve iş imkanlarıyla birlikte yeni köylere yerleştirmektir.

Ülkemizde Kamulaştırmanın %50 den fazlasını icra eden kurumumuz yapılan incelemeler neticesinde özellikle de 2000 ve 2001 yıllarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine kamulaştırmadan dolayı çok sayıda başvurular olmaya başladığı ve çoğunlunda da devletin aleyhine sonuçlandığını görüldü. Kamulaştırma Kanununda hemen bir değişikliğe gidildi 24/04/2001 tarihinde 4650 sayılı kanun resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi. Bu kanun 2942 sayılı kamulaştırma kanununda değişiklik yapılmasına dair kanundur. Bu tarihten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurular azaldı. Devlet olarak insanların arazilerini kamulaştırıyoruz yani rızası olmadan zorla el koyuyoruz dolayısıyla bu şekilde yapılan bir arazi ediniminin idaremize

dolayısıyla da ÷lkemize nelere mal oluyor?” diye araştırmaya başladık. Bir defa insanları toprağından koparıyoruz, hayattan koparıyoruz, tarımsal şletmeleri bozuyoruz, kamulaştırma bize proje maliyetlerimizde artışlar getirmeye başladı, sosyal ve ekonomik bazı dengesizlikler yaşamaya başladık. şte burada Arazi toplulaştırması ile yeni bir yaklaşım sağlamak için gerekli girişimlerde bulunduk. G÷rsel Bey’in de az önce bahsetti 5403 sayılı Kanun ıktı. Kanunun sahibi Tarım Bakanlığı, herkese toplulaştırma yetkisi veriyor. şu anda G÷rsel Beyin bağlı bulunduğu kurum 3083 sayılı Kanuna göre toplulaştırma yapıyor. İ özel idareleri toplulaştırma yapıyor, fakat b÷tçeleri az olduğu için bunu gerekleştirmiyor. 5403 sayılı Kanuna göre diğer kurumlar yapıyor.

Türkiye’de yeni bir açılım olan özel arazi toplulaştırması; Toplulaştırma yapmak isteyen, projesine göre arazi ihtiyacı olan kurumların kendi altyapılarını ve birimlerini oluşturacak, kadrolarına ve donanımına kadar her şeyini sağlayacak; özel arazi toplulaştırma yapabilecek duruma gelecekler. Toplulaştırmayı kendileri yapacaklar, Tarım Bakanlığı bazı aşamalar da onaylaması gerekecek.

Devlet Su şleri 1950’den bu yana Türkiye’de sulama projesi yapmış; Fakat hiçbirinde proje sonrası analiz ve izleme yoluna gitmemiştir. İdare olarak bu sulama projesini yapıyorum, trilyonlar harcıyorum, ama başarılı mıyım, ne kadar alanı suluyorum, sulama oranım ne, sulama randımanım ne; hiçbirini araştırmamış. 1990’larda, 2000’lere doğru yabancı bir firma ile araştırması için sözleşme imzalanmış. O da Türkiye’deki sulama projelerini incelemiş. Ortalama sulama oranımız y÷zde 65 olarak tespit edilmiş. Bununda nedenleri üzerinde gerekli raporlar ve araştırmalar da yapılmış. En önemli sebepleri de arazilerin parçalı

olması, araziler parçalı olduğu için bazı parseller sulama kanalı ve yoldan yoksun duruma düşüyorlar. İnşallah toplulaştırma ile sulama oranını yüzde 90 - 95'leri hedefliyoruz.

Ülkemizde bir parsel büyüklüğü ortalama 60 dekar, Avrupa Birliğinde 160 dekar. Ülkemizde mevcut parsellerin yüzde 50'sinin yolu yok, yani çiftçi başkasının arazisinden geçerek arazisine ulaşıyor. Yan taraftaki parsel sahibi size izin vermeyebilir. Niye böyle bir durum oluşsun ki. Arazinin parçalanma nedenleri de, nüfusun hızlı artması, nüfus yoğunluğu tabii. Artık herkes babasından kalan arazileri parçalıyor, tek tapusu olmasını istiyor veya ayrı ekmek istiyor. Hukuki sebepler var. Şu anda arazi toplulaştırması yapıyoruz, ama belli bir yere kadar parçalamak mümkün, onun haricinde engellememiz de çok zor. Fiziki sebepler var, karayolu, demiryolu, sulama kanalları, bu projelerden dolayı araziler parçalanıyor. Tasarruf şekli arazilerin parçalanmasında en önemli unsurdur.

Toplulaştırmanın faydasına girmeyeceğim, Gürsel Bey'in de anlattığı gibi sosyal ve ekonomik olmak üzere iki tane faydası var.

Ülkemizdeki tarım topraklarının miktarı bellidir. Bir avuç toprak için 1000 yıl gerektiğini hepimiz biliyorsunuz. Nüfusumuz hızla artıyor, iyi tarım iyi gelecek demek olduğuna göre bize düşen görev ne olmalıdır? Mevcut topraklarımızı en iyi şekilde en rantabl kullanarak verim artışının maksimum olması sağlanmalıdır. Bunun için de gerekli tarımsal altyapı çalışmalarını tamamlayarak arazinin modern sulama projesinin uygulanmasına hazırlamak gerekmektedir. Türkiye'deki tarıma yönelik yatırımların yüzde 50'sini Devlet Su İşleri yapmaktadır. Arazi toplulaştırması tarımsal altyapının en önemli unsurlarından biri olduğu için biz de arazi

toplulaştırmasına 2007'nin sonlarına doğru etüt çalışmalarıyla birlikte başlamış bulunmaktayız.

Arazi toplulaştırmasını sulama projelerimizle birlikte uygulamaya karar verdiğimiz 2007 yılında İdarece hem ülkemizde hem de dünyada bu konuda gerekli araştırma, analiz ve tecrübelerden faydalanmak üzere çeşitli girişimlerde bulduk. AB ülkelerinden bu konuda tecrübeli olan Hollanda ile bilgi alışverişinde bulunmuş olup, G2G kapsamında ortak bir AB projesi tasarlanarak bitirilmiştir. Diğer ülkelerde sadece tarımsal parsellerin birleştirilmesi ile tarımda ne kadar verim artışı oluşmuş; ekranda görüyorsunuz Hollanda'da yüzde 15, Avusturya'da yüzde 25 dir. Sulama, drenaj ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile desteklenmemiş bir arazi toplulaştırmasındaki verim artışı. Çiftçi tek parça araziye gidecek, daha az yakıt harcayarak ürün maliyetinde azalma, zamanda da tasarruf sağlamış olacaktır. Sulama, drenaj ve tarımsal altyapı hizmetleri olmadan yüksek verim artışının sağlanması mümkün değildir. Tarım arazilerinde sadece arazi toplulaştırması yaparak verimi iki katına, üç katına çıkartmak mümkün değildir.

Arazi parçalanmasının nedenlerine girmek istemiyorum.

Biz Devlet Su İşleri olarak madem bu toplulaştırmaya talibiz, toplulaştırmada ne gibi problemler var, bunları inceleyelim, Türkiye'de ne gibi sıkıntıları var, ona göre hedeflerimizi, vizyonumuzu, misyonumuzu hazırlayalım dedik. Yasal problem var arkadaşlar. Türkiye'de arazi toplulaştırma deyince artık mirastan dolayı bir yasal problem var. Araziler parçalanıyor, fakat belli bir miktara kadar parçalanıyor. Arazi toplulaştırmasında 5403 sayılı Yasaya göre belli bir miktarın altına bölemiyorsunuz, fakat bir çiftçi küçük bir araziye sahip ise kendisi istemediği takdirde onu bir

başkasının arazisinin yanına götürüp, birleştirmeniz mümkün değildir. Bu yasal bir problemdir. Yönetimden kaynaklanan problemler var. Nedir bunlar? Türkiye’de Tarım Reformu Genel Müdürlüğü arazi toplulaştırmasını yapıyor. Nereye bağlı? Tarım ve Köyişleri Bakanlığına. Arazi toplulaştırması dediniz mi Tapu ve Kadastro gelir, çünkü toplulaştırmanın başlangıcı ve sonunda kadastro vardır. Eski mülkiyetlerinin sayısallaştırılarak, gerekli çalışmanın yapılarak vatandaşa yeni yerlerinin tescil ve teslim işlemlerini yapmak gerekmektedir. Yani kadastrodan verileri alıp, yine kadastroya dönmektir. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Bayındırlık Bakanlığına bağlı. Arkasından şimdi Devlet Su İşleri çıktı, Çevre ve Orman Bakanlığına bağlı. Bir karışıklık var, herkes toplulaştırma yapıyor, herkes farklı bakanlıklara bağlı, böyle de bir sıkıntı var, onu da belirtmek istiyorum. Aslında uzman bir kuruluş Türkiye’nin arazi toplulaştırmasını yapmalı diye düşünüyorum. Finansal problemler, asıl bu çok önemli arkadaşlar. Toplulaştırma kesinlikle başladığı zaman hızlı bir şekilde bitmelidir. Biz sulamayı ne yapıyoruz? İhale ederiz, yavaş yavaş, köy köy yaparız, küçük küçük parsel parsel. Hızlı gitmemize gerek yok, paramız oldukça yapıyoruz. Ama toplulaştırma öyle değil, adam yeni yerine geçecek, sen adamın arazisini hamur haline getiriyorsun. Hızlı bir şekilde arazi toplulaştırmasını tamamlamamız gerekmektedir. Mümkün olduğu kadar ödeneğin temin edilerek harcanması gerekmektedir. Biz her yıl 80, 90, 100 bin hektarı sulamaya açıyoruz. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 2009 yılına kadar yılda 20 bin, 25 bin hektarlık bir alanda toplulaştırma bitirililiyordu. Fakat şimdi kendileri bir atılım yaptılar, 1 milyon hektar yılda hedeflediler. Kendilerine başarılar diliyorum.

Arazi toplulaştırmasında Devlet Su İşleri’nin ne gibi bir faydası olacak, bir de buna bakalım istedik. Madem sosyal faydaları, ekonomik faydaları var, kurumumuza ne faydası var?

Karaman'da toplulaştırması yapılan ilk projeymiş. Bunu arkadaşlarımızla beraber inceledik. Toplulaştırmaz planlanan bir sulama projesinde toplam 60-70 bin metrelik kanal inşasına ihtiyaç var.Aynı proje Toplulaştırmalı yapılmış olsa idi 42.695 metre kanalın inşasına ihtiyaç olacaktı. Yani düşünün bir kanalın maliyeti trilyonlarca, yeni parayla milyonlarca. Toplulaştırmanın ekonomiyeye olan faydası kaçınılmaz.

5403 sayılı Yasaya göre hazırlanan arazi toplulaştırma tüzüğü 24 Temmuz 2009'da Danıştay'ca onaylanarak Resmi gazetede yayımlanmıştır. Yani 2 aylık bir sürede beş projenin, toplam 25 bin hektarın ihale hazırlıkları bitirilmiştir. 2009 yılı sonuna kadar 50 000 ha alanın ihalesi tamamlanacaktır. Fakat bunların hepsi etüdleri yapılmış, projeleri hazır olan ihalelerdir. Prensip olarak arazi toplulaştırma etüdlerini ihale ediyoruz, harita firmaları etütleri alıyorlar ve bize ihale yapacak şekle kadar getiriyorlar. Devlet Su İşleri olarak 2010 yılını arazi toplulaştırma yılı ilan ettik, artık arazi toplulaştırmasında biz de varız dedik.100 bin hektarlık alanın ihalesini 13 projeye gerçekleştireceğiz ve üç projede de 30 bin hektarlık bir alanın etüdünü yapacağız.

Kanuni dayanağımız size konuşmalar esnasında söylediğim gibi; Arazi Toplulaştırma Tüzüğümüz ve 5403 sayılı Toprak Kanunu. Arazi toplulaştırmasını nasıl yapacağımızı da detayına girmeden söyleyeyim. 1. model önce etüt ve planlama çalışmalarını yapıp bitirip, Proje dosyalarımızı hazırladıktan sonra, uygulamayı sulama müteahhidimizle birlikte yapacağız, yani nasıl yapacağız? Biz toplulaştırmanın mühendislik kısmını, sosyal boyutunu ayrı ihale edeceğiz, inşaat kısmını da sulama projemizle birlikte yapacağız. 2. modelimiz tamamen sulama projesiyle birlikte aynı firmaya ihale edeceğiz. 3. modelimiz ise toplulaştırmayı ve sulamayı ayrı

yapmak. Bu üç modeli de ihalelerimizde deneyeceğiz. Hangisinde başarılı olursak, ondan sonra yolumuza o şekilde devam edeceğiz.

Aşağı Seyhan Ovasındaki bir toplulaştırma projemiz, 7 köyü kapsıyor, bunun ihalesini yaptık ve bitirdik. Ekranlarınızda gördüğünüz gibi, 7 tane köy. Biz kesinlikle zorunlu olmadıkça zorunlu toplulaştırma yapmıyoruz. Şuna inanıyoruz: Vatandaş yanımızda olmalı, gönüllü olmalı, projeye sahip çıkmalı, projenin ancak o zaman başarılı olacağına inanıyoruz. Bakın, muvafakat oranlarımız ekranlarda görülüyor, köylerde yüzde 94, 96, 84, yani bir köye gidiyoruz toplulaştırma ile neler yapılacağını ve sulama projesinin de ön şartının bu olduğunu anlatıyoruz. Kendilerine muvafakat belgelerini bırakıyoruz, gidiyoruz. Arkasından muhtar hepsini getiriyor. Hepsinin% 80-90'ların üzerinde. Bu bizi çok mutlu ediyor, çünkü köylüyü yanımızda hissediyoruz ve bu başarı için çok önemlidir.

Bursa Osmangazi'de bir projeden bahsetmek istiyorum. Osmangazi Doğançı Köyünde, daha önce Köy Hizmetleri zamanında yapılmış, kadastro parselleri İdare tarafından temin edilerek sulama projesi için kullanılması düşünülmüş. Devlet Su İşleri burada borulu sistemle sulama projesi yapmak için çalışmalara başlamış. Eğer borulu sisteme uygun fazla kamulaştırma maliyeti getirmeyecek bir sulama projesi yapsaydı, bu şekilde yapacaktı. Yani kamulaştırma maliyetini minimize etmek için dere kenarları, yol kenarlarını takip edecekti bu da projenin sağlıklı olmasını engelleyecekti. Bunu toplulaştırmalı yapmaya karar vermişler ve gerçekten de yapmışlar. Toplulaştırmaları yaptıkları zaman parseller daha düzgün olmuş, yola, drenaja cepheli olmuş ve sulama hatları görüldüğü gibi ekranda daha düzgün geçmiş, vatandaşların birbirleriyle olan ve arazi anlaşmazlıklarından kaynaklanan sıkıntıları azalmış, bloklar

düzgün hale gelmiştir. Bunun bir de uydu görüntüsünü göstermek istiyorum. Burada görülen tek parsel kaç tane parselin birleşmesinden meydana gelmiş? Ekranda görüyorsunuz 4 tane parselin birleşmesinden tek parsel oluşmuş. Bu da uydu görüntüleriyle birlikte çekilmiş hali.

Şimdi projelerin istatistiklerine bakalım, bir tane toplulaştırma yapılan projede, proje öncesi parsel 5968, proje sonrası parsel sayısı 1786 olmuş. Arkadaşlar; toplulaştırma yapmak o kadar zor değil, yaparsınız. Mesela 10 bin parselde sahip bir sulama projesinde vatandaşlarla yapacağınız mülakatlar sonucu vatandaşların istediği şekilde dağıtım yaparsınız, hiç sıkıntı, itiraz olmayacak şekilde 10 bin parseli 9500 yada 11 000 parsel olarak yapıp, tescil eder geçer gidersiniz. Asıl amaç o değil, toplulaştırma oranının yüksek olması, bütün parsellerin sulamaya, kanala, drenaja cepheli olması, tarımsal verimin en yüksek seviyede olacağı, vatandaşların içinin rahat edeceği bir proje olmasıdır. İdare olarak önceliğimiz sulama alanlarında, verim potansiyeli yüksek alanlarda, parçalanmanın yoğun olduğu bölgeler ile arazi toplulaştırma projesini kavramış, vatandaşın yanımızda olduğu bölgeleri tespit ederek toplulaştırma yapmayı düşünüyoruz.

Bunun için de Devlet Su İşlerinde bir bilgi sistemi oluşturuyoruz. Devlet Su İşlerinde artık toplulaştırma, kadastro paftaları, sulama projesi, topografik yapı, arazi kullanım planları, toprak etüt haritalarının teminini sağlıklı bir şekilde yapmadan arazi toplulaştırma projesi yapmak mümkün değil. Bunların da çoğu Devlet Su İşlerinin elinde mevcut olduğu için, Devlet Su İşleri yeniden yapılanmanın içinde bir bilgi sistemi oluşturmaya çalışıyor. Bu bilgi sisteminde de bilgilerimizin güncel olması, doğru, standartlara uygun, tekrarsız, istenen formda, dinamik, ihtiyaçlara

cevap veren ve paylaşılan bir bilgi sistemi olmasına dikkat ediyoruz. Tapu ve Kadastro genel Müdürlüğü ile sürekli temastayız, TAKBİS'ten verilerimizi alıp, TAKBİS'e tekrar gönderebilecek şekilde veritabanı modellerimizi de oluşturmak üzereyiz.

DSİ'nin bir yaklaşımı var arkadaşlar, DSİ eskisi gibi değil, tamamen Avrupa Birliği standartlarında kurumumuzu yeniliyoruz. Vatandaşımızın yaşam standardını yükseltmek öncelikli hedefimiz, teknolojiye uygun olarak projelerimizi yapmak, ekolojik dengeyi korumak istiyoruz. Vatandaşlarla bir köydeki çiftçinin eşdeğer yaşam şartları oluşmasını sağlamak istiyoruz, yani sulamaya yakın olan daha çok verim alsın, sulamadan uzak olan daha az verim alsın anlayışını bırakıyoruz, artık herkes sulamalı yola cepheli olmasını düşünüyoruz. Arazi toplulaştırmasını bütün sulama projelerimizde istiyoruz.

Hedeflerimiz var, onları da hızlı geçmek istiyorum.

Vatandaşlarla ilgili hedeflerimizi belirtmek istiyorum. Vatandaşın , Devlet Su İşlerine olan güvenini sağlamak. Bir projede yanlış yaparsak, onların arkasının geleceğine inanıyoruz. Yörenin sosyoekonomik durumunun göz ardı edilmemesine dikkat ediyoruz, taşınmaz mal sahiplerinin projeye olan inançlarını kazanmak istiyoruz, çünkü projenin başarılı olması gerekli. Arazi değerleri için vatandaşların inandırıcılığını kazanmak, başka kurumlarla olan bilgileri paylaşmak istiyoruz. Fakat bizim en büyük hedefimiz, DSİ olarak toplulaştırma ve sulama projelerinin birlikte yapılmasıyla daha fazla yarar sağlanıp, ekonomik sulama projelerinin yaratılması. Kendi sulama alanlarımızda yapmayı planladığımız arazi toplulaştırma projeleri ile kırsal kalkınmanın

önünü açmak ve tarımla geçinen nüfusun hayat standartlarını yükseltmektir. İnşallah, hedeflerimizi gerçekleştiririz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Ali Rıza Beye teşekkür ediyorum.

Atakan Sert Bey, Ankara Şube İkinci Başkanı, arazi toplulaştırmasında yeni yasal düzenlemeler konusunda sunumunu yapacaklar. Kendisini kürsüye davet ediyorum.

ATAKAN SERT (Harita Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi İkinci Başkanı)-1994 Yıldız Teknik Üniversitesi mezunuyum. 1997'den günümüze özel sektörde, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünde, Tarım Reformu Gene Müdürlüğünde ve 2007 Şubattan buyana DSi Genel Müdürlüğünde arazi toplulaştırma projelerinde çalıştım.

Öncelikle neden böyle bir yasaya gereksinim duyuldu? 2005 yılında ülkenin bir tek GAP bölgesindeki Urfa hariç bütün illerde yaygın bir Köy Hizmetlerinin arazi toplulaştırma kültürü vardı. DSi de kamulaştırma giderlerinin düşmesi için yasal çerçeve istiyordu, çerçeve yasa istiyordu. Bu çerçeve yasası bütün kurumları kapsayacak şekilde çıkması uygun görüldü. Fakat ilgili yasa da, yani Toprak Koruma Yasasında sadece bir maddeyle geçirildi. Bunu Zerrin hocam da çok iyi bilir, Almanya'da eyaletten eyalete değişen toplulaştırma yasaları varken, Türkiye'deki Tarım Bakanlığı'nın toplulaştırmaya bakış açısı, Toprağı Koruma Yasasının sadece bir maddesiyle geçirildi ve bu da biraz üzücü.

Yine yasayla ilgili "kooperatif muhtarlık gibi ve benzeri" denildi. "Ve benzeri" dediğiniz zaman ucu açık olur ve yasalarda

ucu açık bir ibare de olmaması gerekiyor. Artı, kooperatif ne kooperatifi? Tarımsal kooperatif, sulama kooperatifi vesaire. Bu konuda köy tüzel kişiliği, belediyeler, kooperatifler gibi tüzel kişiliklerin yapmasında, sorunlar doğacaktır. Yani arazi toplulaştırma, mali ve teknik iştir. Aynı zamanda kooperatif ve tüzel kişilerin mülkiyet değiştirme yetkisine sahip bir konumda olmasını düşünülmemesi gerekiyor. Yani bu şu demek oluyor: Siz bir meyve suyu firmasıysanız, orada arazi kapatıyorsunuz, yüzde 30'unu, 40'unu aldıktan sonra, siz orada diğer arazilerin değişimine de bir kooperatif kurarak, sulama kooperatifi kurarak toplulaştırma yaparak, onlara anlatabilirsiniz. Yani sakıncaları var. Resmi kurumlar yapsın, ama kooperatiflerin yapmasında sakınca var. Yasadan bahsediyorum.

Benzer şekilde diğer bir olay, 2005 yılında ilk yasa çıkarıldı, 2007 yılında tüm kurumlara arazi toplulaştırma yetkisi verildi. İlk yasa 1 yıl içinde tüzükle birlikte yürürlüğe konulur denildi, fakat tüzük 2009'da çıktı, 4 yıl boyunca Devlet Su İşleri ve diğer toplulaştırma yapmak isteyen kurumlar beklemek zorunda kaldı, çünkü yasa bize tüzükle birlikte uygulanır diyor. Peki, neden bu kadar geç kalındı? Devlet Su İşleri ve Harita Kadastro Mühendisleri Odası olarak Tarım Bakanlığına ve Danıştay'a görüşlerimizi, itirazlarımızı her fırsatta bildirdik. Tarım Bakanlığından yazılarımıza oda olarak ve DSİ olarak pek de cevap alamadık, ama Danıştay'da beş sayfalık tüzükte 32 tane hata bulduk ve bu 32 hatadan 28 tanesi kabul gördü. O kabul gören kısımları burada göstermeyeceğim.

Tanımlar kısmına Büyük Ölçekli Haritalar Yapım Yönetmeliğini koymak istedik. Bunun gerekçesi de, ülkemizde değişik kurumlar tarafından üretilen haritaların eşgüdümlü üretilmesi amacıyla tüm bakanlığın imzaladığı bir yönetmelikti,

fakat Danıştay bunun tüm kurumlara zaten uygulanacağını düşünerek, yazmayı gerekli görmedi. Fakat tespite konu olan arazi toplulaştırma projelerinde uydu görüntüsünden halihazır harita yapmak istenmesi gibi tehlikeli sonuçlar vardır.

Yine halihazır harita tanımını koymak istedik ve ilk defa bir tüzükte, Arazi Toplulaştırma Tüzüğünde halihazır harita tanımı olmasa da, tüzüğün içinde yer aldı. Burada da proje kapsamında yapılacak şey olarak, 16/6 maddesinde yer aldı. Proje kapsamında yapılacak çalışmalara temel oluşturmak üzere arazi topografyası sabit tesisler ve benzeri ayrıntıları gösteren halihazır haritası yapılır veya yaptırılır denildi. Önemli bir katkı sağlayacaktır.

5403 sayılı Yasanın 20 nci maddesinde arazisini kötü kullanan çiftçilere ceza vermek konusunda ya da bu arazilerin tarım dışına çıkmaması konusunda tüm mühendisler, harita mühendislerine, ziraat mühendislerine bir görev düştü, sivil toplum kuruluşları kelimesi orada kullanıldı. Sivil toplum kuruluşları eğer toprak koruma ve arazi bozulmasını tespit ederlerse, valiye bunu ihbar etme yetkileri var.

Tüzüğün 15 nci maddesinde kırsal alan düzenlemesi diye bir tanım yapıldı. Sadece kırsal alan düzenlemesinin tanımı yapıldı, arta kalan maddelerde arazi toplulaştırmaya devam edildi, yani içi boş bir madde olarak, bir tanım gibi kaldı. Fakat bunun içinde sulama ve drenaj şebekelerinin kurulması, iskan ve sanayi yerlerinin belirlenmesi, iskan sahaları, arsa gibi kelimeler kullanıldı Toplulaştırma Tüzüğü'nün içinde. Oysa burada oluşturulması için sorumlu kurumlar **ortak planlama** yapılır denilmeliydi. Bunun gerekçesi drenaj kanalını belediye hudutları içinde belediye, büyük drenajlara bağlantı sağlayacaksa, yani her kurum kendi, Devlet Demiryolları, Tarım Reformu ya da herhangi bir kurum kendisi bir

hizmet yapamaz, yaptığı drenaj kanalı sonuçta bir ana drenaja bağlanacak. Ana drenaja bağlanacağı için, ileride onun taşkınlarına yol açacağı için, kurumlar arası diyalog kelimesi gerekiyordu burada. Benzer şekilde şu kenardaki ağaçlandırma Çevre Orman Bakanlığının görevi içinde. Buradaki Kilis Öncüpınar (Tibil) yerleşimi Afet işleri tarafından yapıldı, Bayındırlığa bağlı. Tüzüğün 17/6'da özel arazi toplulaştırması yapan proje idaresi kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan arazi miktarını toplulaştırma yoluyla karşılayabilir diyor. Tüzüğün 25/1'de ise, hangi amaçlar için yapacağını söylüyor. Arazi toplulaştırma projelerinde gölet, baraj, yol, sulama ve tahliye kararları, elektrik iletme tesisleri için toplulaştırmada ilk önce yüzde 10'a zayıt diyor, sonra onun devamını getireceğim.

Bu ana sulama kanalı, alttaki eski sistem sulama, bunlar kanalet, bundan DSİ de vazgeçiyor. Yeni sulama sistemlerine geçiyor. Hidrant ve yağmurlama sulama, bunlar da yeni sulama sistemleri. Şimdi bu görüntü de İzmir Beydağ Barajı, bu boş haliydi, sonra da barajın su tuttuktan sonraki hali. Tüzüğün 25/3 ise, diğer kamuya ait, karayolları, demiryolları, havaalanları için nasıl bir sistem olacak, onu anlatıyor. Buradaki diyor ki, karayolları, demiryolları, havaalanları için öncelikle varsa ortak katılım payı için kesilen miktarlar bedeli ödenerek karşılanır, yoksa hazine arazilerinden, hazine arazilerinin yeterli olmadığı ve bulunmadığı yerlerde ise idarece belirlenecek usul ve esaslar dahilinde fiziki tesisler yapılacağı alana bağlı kalınmaksızın diyor. Burada şöyle bir şey var: Yasa ilk önce yüzde 10 diyor, yüzde 10'a kadar kesinti, sonra hazine arazileri, sonra trampa veya anlaşma, sonra kamulaştırma. Tüzüğün maddesi önce yüzde 10 diyor ki, buraya farklı yazılmıştı, onu düzelttik. İkincisi; hazine arazisi veya diğer kamu arazisi. Üçüncüsü; anlaşma. Dördüncüsü; kamulaştırma. Tüzüğün 25/3 maddesi, yani Devlet Demiryolları, Botaş ya da

Karayolları bir güzergah geçirecekse, o bölgedeki bütün arazilerden eşit miktarda kesinti yapacak, arazi temin edecek, ama o parayı ödeyecek. Yetmezse hazine, yetmezse trampa ve kamulaştırma yapacak. Burada sıkıntı şu: Bir Karayolları daire başkanı bir bütçe ayırmış, 5 trilyon. O 5 trilyonu her halükarda verecekse, Türkiye'deki mantıkla söylüyorum, ben 17 çiftçi, 17 parselle uğraşıp, 5 trilyon vereceğime, 250 çiftçiyle uğraşayım, yine 5 trilyon verip, toplulaştırma yapayım der mi, demez mi? Adalet konusunda elbette o bedel ödenmeli. Niye? Çünkü o otoyol o çiftçiye hizmet etmiyor, yani çiftçiye hizmet etmeyen bir yatırımın çiftçiden kesilmesi doğru değil. Fakat kurumlar bu maddeye nasıl yaklaşacak? Bu yasada olmayan bir madde, yani sıkıntıları bahsediyorum, şu an mevcut yasa ve tüzükteki sıkıntılar.

Tüzüğün 22/5 maddesi derecelendirmeye ilgili bir şey. Parsellerin yerlerinin değiştirilmesine, maliklerin yazılı olarak muvafakat vermeleri durumunda arazi derecelendirme komisyonu oluşturulmaz deniliyor. Burada bir kere ifade yanlışlığı var. Zaten arazi toplulaştırma parsellerinin yerlerinin değiştirilmesi demektir. Parsellerin yerlerinin değiştirilmesi derece farklarının önemsenmeyecek kadar az olması durumunda, yani şöyle olmalıydı bu: Derece farklarının önemsenmeyecek kadar az olması durumunda maliklerin yazılı olarak muvafakat vermeleri durumunda derecelendirme komisyonu oluşturulmaz denilmeliydi. Oysa derecelendirme komisyonu bir arazi toplulaştırmada vazgeçilmezlerdendir. Mahkemelerin önünde yasal belge olan derecelendirme haritalarıdır. Derecelendirme haritası bir zarurettir.

Yine tüzüğün 26/c bendi, maliklere ait şerhli ve tahditli ve hisseli araziler bu halleriyle yeni parsellere taşınarak toplanır deniliyor. Bu da eksik oldu, çünkü arazi büyüklüğü Tarım Bakanlığı

yasalarında belirtildi. 2 hektardan daha küçük bölünemez. Diğer istisnai durumlar hariç. Örneğin, Fatma Adalı'nın üç tarlasının toplamı 2598 metre. Buradan çıkan sonuç, maliklere ait şerhli ve tahditli parseller toplanır deniliyor. Burada en azından 20 dekardan, yani 2 hektardan küçük olamaz denilmeliydi.

Tüzüğün 26/ç bendi, sabit tesisler kendi aralarında toplulaştırılır deniliyor, Bir köy düşünün, birden fazla sabit tesisi olan insan var, yani hem incir bahçesi var, hem zeytini var, hem de bağı var. Bunlardan sadece birini seçeceksin diyor, 26/c bendi tüzükte. Bunda çok direndim, ama bu böyle geçti. Sabit tesis ve çevreyle doğal görünümü güzelliği veren arazi, yapı ve tesisler eski maliklerine verilir şekilde parsel planlaması yapılır denilmiş. Örneğin, şu parsel zeytinlik, şu da bağ, sabit tesis orası. Tüzük diyor ki, bunlardan birini tercih edeceksin. Bu yine İzmir Kınık da bir Proje, bir pilot proje anlamında çizilmişti. Zeytinlikle şu bağı iki ayrı parsel şeklinde toplanabilmeli. Fakat 26/c bendi bunu engelliyor.

Tüzüğün, 26/f bendinde dikili tarım arazileri ile seraların olduğu alanlar gerektiğinde kendi içinde toplulaştırmaya konu olur denilmektedir. Burada gerektiğinde kelimesi de yoktu, sonradan onu ekleyebildik. Buradaki sorun da şu: Dikili tarım arazisi, düşünün sizin 12 yaşında zeytinliğiniz var, diğer çiftçinin 70 yaşında var, yani bunların verimliliği önemlidir. Oysa toprak derecelendirmede toprağın vasfı önemlidir, yani daldan aldığınızı verim önemlidir. Artı, bu bağı toplasanız ne olacak, toplulaştırma yaparsanız ne olacak, toplulaştırmazsanız ne olacak? Zaten adam oraya bir sabit tesisi yapmış, gerekli ekonomik gelirini alıyor. Siz Rize'de çay bahçesine arazi toplulaştırma yapabilir misiniz? Orada 1 metrekare kadastro geçerken sorun olan yerde tüzüğe afaki bir şekilde gerektiğinde toplulaştırmaya konu olur deniliyor. Zeytinlik,

şu bayır zeytinlikte toplulaştırma yapmanın ne gibi ülke ekonomisine bir faydası olacak ya da neyle ilgili bir yakıt tasarrufu sağlayacak?

26/g bendindeyse, irtifak hakkı muvafakat alınmadan ve bedel ödenmeden aktarılır deniliyor. Bu da yine hukuki olarak boşluklar olan bir madde. 414 parselde 1282 parseldeki eski durumdaki şu maviyle görünen malikler oradan taşınsa ve yerine bir başkası gelse, ikinci kişi oraya gittiğinden dolayı para ödemez diyor. Bu da hukuki açıdan boşluk doğuruyor.

Benim sunumum bitti, soru-cevap şeklinde Gürsel Beye bir iki tane sorum olacak. Ben Tarım Reformunda çalıştım. Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne iki tane geçici kabule beni de tek harita mühendisi olarak yazdılar, en büyük sahalar, Şanlıurfa burası. 17 köyde yüzde eksi 44 toplulaştırma. Bakın orada 1219 parsel giriyor, çıkan parsel sayısı 1764. Toplulaştırma da yapılmıyor, kırsal kalkınma da yapılmıyor. Toplam saha da 86.773 dekar, yani 8677 hektar. Toplulaştırmadan önceki parsel 1219, toplulaştırmadan sonrası 1764, eksi yüzde 44 toplulaştırma oranı. Eksi yüzde 341 var, Bozova Karaca, 51 parsel 225 parsel olmuş.

Bu da yine Şanlıurfa, bu daha büyük bir alan, 38 köy var. 38 köyde sadece 6 köyde toplulaştırma artı oranlı, kalan 32'sinde eksi oranlı. Bunun da ortalaması eksi 16. Büyük bir parseli düşünün, 3 bloğa birden girmiş ve siz bunu verirken çiftçiyi ikna edemediğiniz için, edilemediği için bu yine şuradan veriliyor, üç ayrı bloktan veriliyor ve bu bir toplulaştırma oluyor. Bu bir arazi toplulaştırması mı, kırsal kalkınma, yoksa parsellerin şu kulak kısımların yedirilerek, şekil düzeltilmesi yapılan bir parsel düzenlemesi mi?

Yine 2009 yılında ihale edilen GAP kapsamındaki parsellerde de yine büyük parseller olacak onlar, yani öyle daha demin bahsettiğimiz 2,5 dekarlık, yani küçük olan, Kütahya, Edirne ya da Afyon'daki gibi bir iki dönümlük parseller yok orada, en az 60-100 dönümden başlıyor ve orada da parselleri oradan oraya taşıma olmayacak. Benim anlamadığım diğer bir konu, şu altını çizdiğim olan, 2008 yılı toplamına kadar 692 bin hektar çalışma bitirilmiş, 2008 yılında ise 459 bin alan da o yıl bitirilmiş. Bu benim master tezim, Zerrin hocayla yapmıştım ve sağlıklı verilerdi 2005 yılına kadar, çünkü ben 2005 yılına kadar Köy Hizmetlerindeydim. 2005 yılına kadar Toprak Su ve Köy Hizmetleri 350 bin hektar, Tarım Reformu 137 bin hektar; kurumlardan aldığımız resmi veriler. 2005. 2006'da yine Tarım Reformundaydım, 40 bin hektar, yani 137 bin artı 40 bin hektar. Burada da Köy Hizmetlerinde bir raporlama vardı, yani hangi ilçe, hektarı ne kadar. Böyle bir raporlamanın sonucu bunlar, yani verilerde bir sorun yok. TRGM'nin sitesinde yayınlanan 2008 yılı verileri.

2005 yılı toplam 500 bin hektar etti. 2008 yılında ise 692 bin hektar tamamlanmıştır. 2008 yılında ilave 459 bin hektar tamamlanmıştır. 2009 yılında 1 milyon hektar ihale edildi. Peki, Köy Hizmetlerinde böyle köy köy, envanter var. Böyle bir envanter net olarak tutulmakta mı?

Köy Hizmetleri ve Toprak Su'nun 40 yılda 350 bin hektar, Reformun 32 yılda 137 bin hektar yaparken, nasılsa 2008 yılına geldiğinde, yani sadece 2,5 yıl içinde 555 bin hektar ki, ben oradaydım, bitiriliyor, 2008'de buna ilave 450 bin hektar daha tamamlanıyor.

Rapor da yayınlanmış. 2009 yılında yapılan, bu yıl yapılan ihalelerde çiftçilerin ve muhtarların projeden haberi var mı? Çünkü 1 milyon hektar. Muvafakat çalışması köylülerde yapıldı mı?

Bu alanlar 1/5000'lik kadastral parseller üstüne mi yapıldı, Google'dan mı yapıldı? Etüt çalışması sağlıklı mı yapıldı?

Kadastrosu olmayan yerler de projeye dahil edildi mi, kadastrosu hiç geçmeyen köyler de var mı?

Baraj altında kalacak köyler de toplulaştırma ihalesine dahil edildi mi?

Mera, taşlık, bayır, sazlık gibi araziler projeye dahil edildi mi?

Özetle 40-50 bin hektar gibi gözükken bir ihalede zemine bakıldığında 17 bin hektar gibi bir alan çıkması olası mı?

Normalde 3 bin, 5 bin hektarlık bir alanın etüdünü yapmaya çalıştığımızda, ön görüşme dahil en az 1-2 aylık bir süreç gerekiyor. Zaten biz burada zamanla yarışmıyoruz, yani Zerrin hocamın dediği gibi, sürdürülebilir bir kalkınma istiyorsak, köylülerle ortak olacağız, oranın gereksinimlerini tartışacağız.

Özetle biz 2008 yılında Manyas Ovasını yaptık. Manyas Ovası 20 bin hektar. Onun 23 kat büyüklüğünde tapu ve tescil mi ettirildi sadece 2008 yılında? Kurumunuzda çalışan kaç harita mühendisi vardır? 4/B'li veya ihale kapsamında sözleşmeli çalıştırmak veya 657 sayılı devlet memurlarına göre mi alınması düşünülmektedir?

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Atakan Beye teşekkür ediyoruz.

Ben sorularınız varsa sorularınızı alayım, daha sonra oturumla ilgili ben de düşüncelerimi aktaracağım.

Yalnız şunu da hatırlatmak istiyorum: Burası kötü örneklerin anlatıldığı değil, iyi örneklerin anlatıldığı, birbirini eleştiri şeklinde değil, daha iyi nasıl yapabiliriz şeklinde fikirlerin konuşulduğu bir ortam. Bu şekilde sorularınızı ve cevaplarınızı alalım.

Buyurun.

HASAN SALMAN (Ziraat Mühendisi)- Atakan Beye bir sorum olacaktı. Arazi mülkiyetleriyle ilgili hissedarlı parselleri söylerken bir ifade vardı orada, 22/5 miydi, orada dediniz ki, parseller en az 20 dekar kadar bölünmeli ya da bölünmemeli. Benim babam 8 kardeş ve her tarlayı 8 parça bölüşmüş. Her parselden de bana 1 ya da 2 dekar arazi düşüyor. Biz bu parselleri her hisseden ikişer dekarını, üçer dekarını alıp, bir yere toplayıp, 50 dekar tarla yapamayacak mıyız, yani bunu mu söylemek istiyorsunuz?

ATAKAN SERT- Tam öyle değil. Örneklersek, 20 tarla ya da 10 tarladan toplam 20 dekar, yani 2 hektarı bulursanız, yapabiliyorsunuz. Minimum bölünebilme iki hektar. Bir tarla değil, yani toplulaştırma kapsamında sekiz kardeş miydi babanız, sekiz çarpı iki 160 dönüm dededen gelme bir arazi varsa...

HASAN SALMAN- 80 dönüm arazi.

ATAKAN SERT- O zaman uzlaşan kardeşler kendi arasında hisselenecek.

HASAN SALMAN- Sekiz kardeş de köyde yaşıyor. Orada sizin ifade yanlışlığını söylemek istiyorum. Orada yasa diyor ki, her hissedar kendi hissesini tarlalardan alıp, başka bir yerde toplayabilir. Siz de buna diyorsunuz ki, hayır 20 dekar sayıldı.

ATAKAN SERT- Ben demiyorum, yasa diyor. Yasa 2 hektardan küçük parsel oluşturmazsın diyor, tüzük yasanın önüne geçemez, tüzük orada yasanın önüne geçti.

HASAN SALMAN- Diğer kardeşlerden ayrılırsın, hepsi benim tek tarlam olsun diyecek, bunu yapacak mıyım?

ATAKAN SERT- Yapamazsınız. 8 kardeş 80 dönüm toplam araziye varisse, 2 şer olarak birleşip, 20 dekarlık 4 parsel oluşabilir

HASAN SALMAN- Bu toplulaştırmanın ne anlamı kaldı o zaman?

ATAKAN SERT- O zaman siz kendi hissenizi çekerseniz, zaten toplulaştırma yapmıyorsunuz, hisse çekimi yapıyorsunuz.

HASAN SALMAN- Toplulaştırmada, ben istiyorum ki, benim 8’de 1 hisselerim var ve bu her tarladan 8’de 1 hissemi alıp, başka bir yerden tekrar yapmak istiyorum.

ATAKAN SERT- 80 dönüm değil de, dedenizin 16 dönümü olsaydı, 8’e yine bölünsün mü diyorsunuz? Bunun adı toplulaştırma mı?

HASAN SALMAN- Hayır, anlatamıyorum. 8’de 1 hisselerim var. Kendi satın aldığım tarla var, onlarla birleştirebilecek miyim?

ATAKAN SERT- Kendi satın aldığınızla toplamı 20 dekarı geçerse olur.

HASAN SALMAN- Geçmedi diyelim.

ATAKAN SERT- Olmaması lazım, yasa diyor, ben demiyorum. Tüzüğe bakarsanız olur, yasaya bakarsanız olmaz.

Şöyle de olur: 5403'ü okuyun, örnek orada. Dikiliyle oluyor, 1 dönüme kadar düşüyor.

KONUŞMACI- İzin verir misiniz? Böleliyorsunuz, ama bir çiftçinin toplam 12 dönümü var, 8 yerden toplayıp, 12 dönümü alır.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

ALİ DÖNMEZ- Konuşmacılara teşekkür etmek istiyorum.

Konu gayet güzel bir konu. Gerçi hocamızdan başladık, hocamız için dünya, çevre boyutu, genel boyutundan bahsetti ve bu dünya aslında hepimizin ve birlikte yaşıyoruz, bu dünyada her ne şekilde olursa olsun korumamız lazım, bunları yapmamız lazım. Güzel bir şey anladım. Başkanım Halil Bey biraz politik boyutuna girdi. Ben şunu söylemek istiyorum: Burada hocam, şey var, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü var, orada bir çalışma mi var? Daha önce Toprak ve Tarım Reformuydu, toprağı kaldırdılar, aslında toprağı da korumak lazım. Toprak niye kalktı? Şimdi burada belki politik etkiler, şunlar, bunlar, ama bana göre bilmiyorum, Gürsel Beye sormak istiyorum bu konuda. En büyük hata değil mi? Toplulaştırma, kanallar geçerken en önemli konulardan biri de kanalların geçmesi, topografik konudur. Hiç kimse topografyadan

bahsetmedi. Ben bunu eksiklik olarak görüyorum. Su tersine akmaz, cazibeli olarak akar ve planlama da buna göre yapılır.

Kamulaştırma konusu geçtiği için, burada sıkıntılar var. Azaltmak için çok dallanmalar oluyor, biraz tarlasından geçer bilmem neler, bu sorunları azaltmaya çalışıyoruz. Kamulaştırmanın yan etkilerini azaltmaya çalışılıyor. Kamulaştırmanın yan etkileri, onu belirtmek, girmek istemiyorum. Bu toplulaştırma konusunu ben paralel olarak görüyorum. Kent ve arsa düzenlemesi, 18 madde uygulaması. Şimdi burada arkadaşımız bahsetti, bu düzenleme ortaklık payları alınıyor. Mesela, toplulaştırmada yüzde 10 alınıyor, ama belediyeler yüzde 40'a kadar çıkabiliyor, yani vatandaşın kanını emen bir madde, ters bir madde olarak görüyorum bunu. Kent ve arsa düzenlemesiyle arazi toplulaştırmasında paralellik yok mu?

GÜRSEL KÜSEK- Teşekkür ediyorum.

Birinci sorunuz, toprak niye kaldırıldı? Toprak Tarım Reformu kurulduğu zaman biliyorsunuz, feodal yapıyı kırmak için büyük arazi sahiplerinin elindeki arazileri alıp, olmayanlara dağıtmak mantığıyla kurulmuş. 1972'li yıllarda, 1978'li yıllarda yaklaşık 1,6 milyon dönüm arazi bu amaçla kamulaştırılmış. Sadece bunun çok az, 400 bin dönümü, yani neredeyse 4'te 1'i dağıtılabilmiş, geriye kalan 4'te 3'lük hâlâ dağıtılamamış. Sebebi de, siz gitmişsiniz, A ailesinin tarlasını istimlak etmişsiniz devlet olarak. İlk yüzde 15'lik kısmını bankaya koymuşsunuz, o aile o parayı bir kere almamış. Almasa da, yasal olarak orası istimlak edilmiş. Ardından diğer köylüleri çağırmışsınız, demişsiniz ki, gelin burayı size dağıtacağız. Çok farklı örnekler var. A köyünde ertesi gün kura çekimi için gün verilmiş, gidilmiş, bir tane köylü yok, hepsi göçmüş gitmiş, bir gecede. Kura çekeceğiniz adam yok. Veya

bir şekilde çekmişsiniz kurayı, adamlara demişsiniz ki, bu araziler sana dağıtıldı, adamdan senet almışsınız, arazilerin tapusunu adama vermişsiniz. Ertesi gün ağa bütün senetleri toplamış, araziye sürmeye devam ediyor, senetleri ağa ödüyor, adam tapusunun olduğunun bile farkında değil. Uzatmayayım, dağıtım yapılamamış, bugüne kadar da yapılamamış. Şimdi geldiğimiz noktaya bakıyoruz, Diyarbakır'da 5 bin dönüm arazisi olan bir adam düşünün, gittiniz istimlak ettiniz 4 bin dönümünü dağıtacaksınız. Bugün bunu dağıtalım dediğiniz zaman, o ağanın torun sayısı 70-80, ağadan istimlak edeceksiniz, parayı vereceksiniz, araziye alacaksınız ve adamın torunlarına dağıtacaksınız, çünkü o köyde onlar oturuyor. Geçmişteki feodal yapıyı kıramamış bu ülke, keşke yapabilseymiş. Kâğıt üzerindeki proje fiilen uygulanamamış. Bugün diyelim ki, bu erkiniz var, bugün bu devletin gücü var, bunu yapalım dediniz ve bugün de artık bunu yapmanın anlamı yok, çünkü adamdan alıp, adamın çocuklarına vereceksiniz. Dolayısıyla o dağıtım olmamış maalesef. Keşke olsaymış, gerçekten son derece demokratik olması gereken bir proje. Bu nedenle oradaki gelenek ve fiziki durum şu anda veya bundan ne zaman kaldırıldı bilmiyorum, 10 yıl önce uygulanmayacağı anlaşıldığı için oradan kaldırılmış. Bu çok farklı bir tartışma.

Bir başka sorunuz, bu kanal geçkileriyle ilgiliydi. Tabii ki, ben kültür teknik mezunuyum, yani çok da sulama projesi yaptım. Suyun meyil aşağı akacağını bilirim. Biz yaptığımız projelerde, ihale ettiğimiz projelerde yüksekliği olan halihazırlar yaptırıyoruz. İster fotogrametri, ister yerden. 1/5000'lik haritalar yaptırıyoruz. Şu anda fotogrametrik yaptırdığımızda yaklaşık 35 santimetre hata sınırimız var. Dolayısıyla planlama yapmak için bana göre yeterli bir yükseklik. Düz ve düze yakın olan yerlerde de tabii ki bunu biz yapacak değiliz, bizim iddiamız şu: Biz kaba bir plan yapalım diyoruz, blok geçkilerini oluşturalım, Devlet Su İşleri de bu anda

oranın proje ihalesini yapmış olsun. Hatlar kabaca belli, diyelim ki 100 metrelik bir şerit içerisinde, oranın da gerekirse bu yeni teknikleri var, onlarla 1/1000 veya yerden 1/1000 şerit olarak yapalım ve hidroliğini tabii ki DSİ'nin proje firması çözsün. Ama mimarisini toplulaştırma yapan firma ile DSİ firması birlikte yapsın diyoruz. Bu dünyanın her yerinde yapılan bir şey. Aksini dediğiniz zaman şuna dönüyoruz: Şu anda Bursa Karacabey'de Devlet Su İşleri tarafından kanallar yapılmış yıllar önce. Gelin toplulaştırma yapın diyorlar. Mevcut kanallara uyararak toplulaştırma yaparsanız, bir anlamı yok. Bozduğunuz zaman da ciddi maliyetler çıkıyor. Dünyanın her yerinde toplulaştırma önden gider, kanal inşaatı arkadan gelir. Ama şu anda Türkiye'de böyle bir yanlış var, önce sulama hatları net belli olacak, değişmez şekilde belli olacak, bunun üzerine de toplulaştırma yapılacak; bu doğru değil. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir uygulama yok.

ALİ DÖNMEZ- Ben aslında “toprak”ı sorarken, yani Toprak Reformunu sormak istemedim. Çevre korunması bakımından toprağın korunması gerekmiyor mu? Onun için bu toprak kelimesinin kaldırılması bana göre büyük bir hata olmuştur, onun için sormak istedim.

GÜRSEL KÜSEK- Tabii, burada toprak kalkmış, ama biz şu anda yaptığımız uygulamalara arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri diyoruz, yani tüm tarla içi geliştirme dediğimiz, toprağın iyileştirilmesi bu. Çevreyle ilgili de biz 2008'in sonunda bu Taeks üzerinden bir projeye başvurduk, Hollanda Hükümetiyle bir proje aldık. Orada biyolojik çeşitliliğin korunması için, doğa değeri yüksek objelerin korunması için hem Türkiye'nin müktesebatına, hem de Avrupa Birliği'nin müktesebatına uygun şu anda bir müktesebat çalışmamız var, yani Hollanda Hükümetiyle birlikte yaptığımız bir çalışma var. Bu çalışmada şu anda biz bunu

yapmaya çalışıyoruz bu GAP bölgesinde. Halihazır haritalar alınırken veya toprak etütleri yapılırken, göçmen kuşların konduğu yerler, oradaki biyolojik çeşitlilik, tümünü belirlemeye çalışıyoruz. Düşünün, o köydeki meraları şu anda göçmen kuşların olduğu bölgeye, konduğu bölgeye topladınızsa, kuşlar ileride konacak yer bulabilecek, ama bunu yapmadınızsa sulamayla birlikte tüm ova pamuk deryası veya mısır deryası olacak, bir kuşun bile konacağı yer kalmayacak. Biz uluslararası boyutta bununla ilgili hem bir müktesebat, hem de bir el kitabı hazırlamaya çalışıyoruz ve bu GAP projelerinde bunu yapmaya çalışıyoruz, yani toprağa gerekli önem veriliyor aslında, yani adı çıkmış olsa da.

Prof. Dr. ZERRİN DEMİREL- Toprak reformu konusu açılmışken, bu konuda bir şeyler söylemek istedim. Okumak istediğim bir yer vardı, onu kaybettim. Sonra söz alayım. Beyefendiye cevap vermek istemişim.

GÜRSEL KÜSEK- Ben Atakan Beyin sorularına da kısaca cevap vereceğim.

Birincisi şu: Tamam, bunun adı arazi toplulaştırma, ama aslında bu ismin de değişmesi gerekiyor. Bunun aslında arazi düzenlemesi olması gerekiyor bana göre. Şu anda biz Mardin'de ihaleler yaptık. Müteahhit firma bize kadastro paftalarını sayısallaştırmış, getirdi. Ben dedim ki, sadece yolları sayısallaştırmışsın, hani parseller dedim. Bu köyde beş tane parsel var, yolların arası tek tapu. Peki, kaç kişi bu aile? Demin söylediğim gibi, en az 70 kişi. Şimdi orada ne çıkacak? 200 tane parsel çıkacak, 5'ten 200. Bakın, bu yanlış değil, bu olması gereken. Biz şu andaki halihazır durumu kayıtlara taşımış oluyoruz. Düşünün, bir köy var, 5 bin dönüm, tek kişinin, hiç de varisi yok, tek bir tane sahibi var. Siz buraya kanal planlayacaksınız, yol planlayacaksınız. Dolayısıyla

o 5 bin dönümlük tek tapu belki 5 tane, 8 tane tapu olacak. Bu toplulaştırma oranının düşük olduğu anlamına gelmiyor. Mesela, ben kişi bazında da bunu gördüm. Toplulaştırma yapıyorum, vatandaşın bir tane tarlası var, yaşlı bir adam, bana dedi ki, benim 4 tane oğlum var, çocuklarıma satış vereceğim, bu dört parseli bölün, oğlanlarıma dört tane tapu istiyorum ben dedi. Bir taneydi, dört oldu. Yanlış mıydı? Doğru, yapacak bir şey yok. Sayılara takılırsanız yanılırsınız. Düşük, ama niye, bir bakmak lazım. Ben şu anda bilemiyorum tabii. Eğer müteahhit firma veya çalışan, her kim yaptıysa, mülakatı doğru dürüst yapmadı, uğraşmadı, yerinde hemen veri verdiyse, tabii ki bu yanlış bir şey.

Atakan SERT- Ama bölünmüş oluyor, yani bölmüş oluyorsunuz.

GÜRSEL KÜSEK- Bakın, ben de onu diyorum. Şimdi sizin babanızdan kalma bir parseliniz var, iki kardeşiniz, ikiniz de almak istiyorsunuz. Nasıl yapacaksınız?

Atakan SERT- Tamam da, şeyin ruhuna aykırı olmuş oluyor, mevcut kanunu uyguladığımız şeyin ruhuna aykırı. O zaman onu ayrı bazda düşünelim, normal arazi düzenlemesi yapıp, bölelim.

GÜRSEL KÜSEK- Ben de onu diyorum. Bakın, ben köyde yaşayan iki kardeşten birine özür dilerim, sen kusura bakma, ben sadece kardeşine vereceğim, öbürü almasın diyemem. Bölünmesi gerekiyorsa, böylecek; bu beni aşar. Sosyal durum orada önemli. Şimdi düşünün, yasa çıkıyor, deniliyor ki 20 dönümün altına düşemez deniliyor. Biz 38 dönüm babamızın tarlası var, iki kardeşiz, ikimiz de köyde yaşıyoruz. Sistem sanayi veya hizmet

sektöründe birimize iş bulamamış, ikimiz de köyde oturmaya devam ediyoruz. Ne olacak?

SALONDAN- Orada bir problem yok, ama bu taleplerin sonu gelmez. Herkes bu durumu ister zaten. Köyde yaşayan insan bazında düşündüğünde zaten onu ister, yani kafam rahat olsun, ayrı tapum olsun, bana ait bir yer olsun, hiçbir şekilde sıkıntı yaşamayayım, hatta benden sonra kendi çocuklarım da rahat etsin, bir önceki şeyle uğraşmasın gibi.

GÜRSEL KÜSEK- Ben anlayamıyorum, yani bu ülkede siz adamın yasal hakkını diyorum, biraz önce söylediğim, Mardin'deki örnek, dedelerinden 5 bin dönüm arazi var, bu 30 kişiye bölünecek. Ne yapacağız? Hepsi de 200'er dönüm, büyük yani, 2 hektarın üstünde. Ne diyelim biz bu adamlara, öneriniz nedir? Düzenleme denebilir, tamam. Ben ona bir şey yapamam, sen dedenin tarlasını alma, ben toplulaştırma yapıyorum, bölemem diyemem, yani öyle bir şey olmaz.

SALONDAN- Atakan Beyin de dediği gibi, bu başka düşünülmeli. Bu konuştuğunuza uymuyor, kanununuza uymuyor.

GÜRSEL KÜSEK- 5 bin dönüm arazi, kişi başı 300 dönüm düşüyor, 10 kişi veya 3 bin dönüm arazi 10 kişiye bölünecek, 300'er dönüm. Ne diyeceğiz, almayın mı diyeceğiz?

SALONDAN- Buradaki bayan arkadaş 300 dönüm araziyi bir arada görmüş mü?

GÜRSEL KÜSEK- Yani arkadaşlar böyle olmaz bu. Köydeki sosyal yapıya uygun...

SALONDAN- Toplulaştırmanın ekonomik getirisine faydası ne olacak onun?

GÜRSEL KÜSEK- 5 bin dönüm arazi tek parsel, ama o kâğıt üzerinde. Aslında fiilen o parçalardan daha fazla bölünmüş zaten, fiili olarak parça zaten. Dolayısıyla biz güncelleştiriyor ve toplulaştırıyoruz aslında, güncele göre toplulaşiyor.

ALİ RIZA CEYLAN- Ben bir şey söyleyeyim: Bizim amacımız, mevcut sistemi kayıt altına almak, kadastronun görevini yapmak değil. Mevcut küçük parselleri kayıt altına alıyoruz, bu bir başarı değil yani. Az evvel Gürsel Bey toplulaştırmanın faydasından bahsetti. Bayana katılıyorum, ama yasa müsaade etmiyor.

GÜRSEL KÜSEK- Yasayı boş verin, doğaya aykırı, tabiata aykırı. O zaman şöyle de diyelim.

SALONDAN- İhtiyaç karşılanıyor, tamam. Ama kanuna uygun değil, onu kabul edelim.

GÜRSEL KÜSEK- Bakın, bir mahallede oturuyoruz, İstanbullu, 30 yıl önceki İstanbullular çıkar der ki, nüfus arttı, rahatsız olduk, gelmesinler. Böyle bir şey yok yani, bölünecekse bölünecek. Bu bir doğal hak, herkes mirasını alacak, ben buna bir şey yapamam ki.

ALİ RIZA CEYHAN- Şunu demek istiyorum: Avrupa'da böyle mi? Değil. Ne yapıyor? Belli bir parsel, bunu bölemiyorsunuz. Birileri bu parseli işletiyor, kardeşlerine parasını veriyor.

GÜRSEL KÜSEK- Ali Rıza Bey, şöyle bir olay var:

ALİ RIZA CEYHAN- Buna yasal düzenleme getirmek lazım.

GÜRSEL KÜSEK- Yasal düzenlemeyle bu çözülmez. Avrupa'da nüfusun yüzde 2'si tarımda çalışıyor. Fransa'da, hocam çok iyi bilir, bir kuruluş var, emekli olmak isteyen çiftçi tarlasını ona teslim ediyor, veriyor resmen, bana 30 yıl, yaşadığım kadar şu kadar emeklilik maaşı ver diyor. Buraya terk edilen tarım arazisi 6 bin hektar mı ne, korkunç bir araziymiş Fransa'da, yani oranın koşulları farklı, orada bölmüyor zaten. Ama ben size söylüyorum, şu anda Türkiye'de 19 milyon insan tarımda yaşıyor, köyde yaşıyor. Sen ben arazimi bölmeyeceğim, Avrupa gibi yasa uygulayacağım diye, köyde olan kardeşe dışarıda iş bulsan zaten gidecek, durmaz orada. Sanayi sektöründe iş bulamıyorsun, hizmet sektöründe iş bulamıyorsun, köyde otur, ama ben bölmeyeceğim; böyle bir şey yok. Fransa yapıyor, ama nüfus yok orada, öyle bir talep yok. Gerçekçi olmak lazım. Ben size soruyorum, ikimiz kardeşiz, Erzurum'un bir köyünde yaşıyoruz, babamızdan 100 dönüm var. Kanun dedi ki, bölünmeyecek. İkimiz de köyde olduğumuz sürece yarısını ben kullanacağım, yarısını sen, bunu kimse engelleyemez. Bunun çözümü kanun değil, bunun çözümü ekonomik sosyal.

2009 yılında ihalelerinde çiftçilerin projelerden haberi var mı? Biz orada farklı bir metot uyguladık. Önceden bir köye gidilir, çiftçilere bu köyde toplulaştırma yapılacak denilir, bir eğitim verilirdi. Ben yıllarca bu eğitimi yaptım. Ama gördüğüm şu: Bir köye gidip, toplulaştırma dediğiniz zaman, köylüler genellikle toplulaştırma istemiyor, bir direnç oluşuyor. Siz olsun diye anlatıyorsunuz, o olmasın diye karşı çıkıyor ve iki taraf olarak kalıyorsunuz. Biz bu eğitimleri toplulaştırmadan önce yapalım mı diye tartıştık, firmalar tutarız onlarca, bilemediniz zaten 1200 tane köy, köye göndeririz uzman sosyologları bunu anlattırırız. Ama bu

doğru bir yaklaşım olmaz, çünkü dirençler olur. Benim yıllardan kaynaklanan bazı deneyimlerim var. Bunu biz psikologlarla da tartıştık. Bu kişisel gelişim uzmanlarıyla da tartıştık. Bize denildi ki, bir obje var ortada, siz bunu birine anlatacaksınız. Karşılıklı konuştuğunuz zaman, birbirini ikna etmeye çalışan iki grup olursunuz. Hiç devam etmeyin, kimse kimseyi ikna edemez. Özellikle Türkiye’de hiç edemez. Bunu bir tarafa bırakın, başka bir obje bulun. Bu obje üzerinde tartışın, ikiniz tek taraf olun ve ondan sonra öbür objeye doğru kayın gibi çok kaba tanımlayabildiğim böyle bir kavram gelişti. Biz köy sosyal altyapısının tamamlanması için diye, biraz önce anlattığım bu projeleri içme suyu, kanalizasyon, köy merkezi yolu gibi hizmetleri sundu. Bizim ekibimiz ihaleden sonra eğitim aldı bu konuda, her firmanın adamları çağrıldı ve eğitim verildi. Firmalar köye gittiler, köyde oturdular. Köylü toplulaştırmayı atı, firmanın adamı dedi ki, tamam toplulaştırmayı da konuşacağız, ama izin vererseniz biz önce toplulaştırma konuşmak istemiyoruz, öncelikle bu köyün sorunlarını konuşmak istiyoruz, daha sonra toplulaştırmada hangi tür hizmetler var, bunların hepsini yukarıdan aşağıya yazacağız. Sizin köyde hangisinin uygulanacağını biz gerçekten bilmiyoruz. O hizmetlerden sizin ihtiyacınız olan, sizinle rtşenler varsa, birlikte seçeceğiz ve sizinle birlikte şu olsun, bu olmasın diyeceğiz diye söze başladılar. nce ktılar, köyün içinde bir dolaştılar. Köyün içerisindeki kanalizasyon... Orada hiçbir köyde fosseptik yok, genelde yollara bırakıyorlar. Onu konuştular, sinekleri konuştular. Ardından yolun çamurunu konuştular. Bu konuşmalar esnasında bize öğretilen, o karşılıklı birbirini ikna etmeye çalışan iki grup gitti, aynı problemi konuşan ve aynı zm üretmeye çalışan bir grup oldu ve şu anda bizim yaklaşık 600 ksur köyümüzde inşaat başladı, hiçbirinde problem yok. Çok güzel bir örneğimiz var. Geçenlerde arkadaşlarımız da oradaydı, Diyarbakır’da bir köye gittik. Adam şıhımış, öyle ifade ediyorlar. Diğeri de muhtarmış. şıh

ortada yok. Muhtar geldi, dedi ki “amcam istemiyor, bizim köyde toplulaştırma falan olmaz, hiç zaman harcamayın” Olabilir dedik, bizim bir sürü köyümüz var, biz biraz sohbet etmek istiyoruz. Neyse muhtarla biraz sohbet ettik bu dediğim konularda, bir şekilde amcasını çağırdım, 1 saat sonra beyaz fistanlı, sakallı bir adam geldi, uzak biraz da oturdu. Anladım, çok ısrar ediyormuşsunuz dedi, çok da mantıklı bir adam. Benim ricam, tamam yapın, ama gidin önce bütün köyleri yapın, sonra gelin benim köyümü yapın. Tamam dedik, olur, hiçbir problem değil. Tekrar onunla da konuşurken, ifraz yapamadıklarından bahsetti. O söylediğim, 5-6 bin dönüm arazileri küçücük küçücük bölmüşler, yani Google’dan gösteririm, haritaları var. Onlarca akraba kullanıyorlar. Toplulaştırmayla ifraz yapabileceğimizi söyledik. Daha önce tarlaların içinde öbek öbek taşlar var, çok ciddi taş var orada. Bu taşları kaldırırim dedim, adamın hiç umurunda değilim. Ben bekledim ki, taşını kaldırırim deyince tamam desin. Ama ifrazı yapabiliriz deyince ilgi duymaya başladı. Ardından yolları konuştuk, taşları konuştuk. En son köyden ayrılıyorz, biz arabada, adam yerde, el sallıyoruz birbirimize. O şıh diyor ki, parmağıyla böyle, “bizim köyden başlayacaksınız değil mi?” Gidip önceden anlatmak çok büyük marifet değil, anlatabilirsiniz, ama bu bir yöntem, sen önceden anlatırsın, ben sonradan anlatırım. Şu anda o projede dediğim gibi, 600 köyde hiçbir problem yok, bu da başka bir metot.

Muvafakat yapılmadı, orada zorunlu toplulaştırma var.

SALONDAN- Kaç köyde yapıldı?

GÜRSEL KÜSEK- Şu anda 600.

SALONDAN- Hayır, hayır, orası değil.

GÜRSEL KÜSEK- Türkiye’de mi? Köy sayısını bilmiyorum, ama yaklaşık 1000 köy civarındadır.

Alanlar 1/5000’lik kadastro paftalarından mı yapıldı derken, proje alanlarının seçimini diyorsanız. Onu 1/5000’likten yapmadık, Google’dan da yapmadık. Bizim elimizde 10 metrelik SPOT görüntüleri vardı. Onun üzerine TÜİK’teki köy noktalarını koyduk GIS ortamında ve köy noktalarına köyün nüfusunu bağladık. TAKBİS’ten de köydeki parselleri Excel ortamında aldık. Daha sonra toprak haritalarını bir katman yaptık, arazi kullanım haritalarını ki, onu Corin’den aldık, bilenler bilir. Onu da başka bir katman yaptık. Bir sınırimız vardı. Diyelim ki, biz onda grup grup ihale yaptık. 35 inci grup dıştan dışa 35 bin hektar. Bunun içinde Diyarbakır’ın tamamı da var. Onun altında bizim Ourley analizleriyle ürettiğimiz toprak harita ve arazi kullanımından ürettiğimiz ve SPOTlarla kontrol ettiğimiz tarım alanları var. 35 bin düştü, atıyorum 16 bin hektara. Biz ihale ederken, şu ana kadar bizim yaptığımız çalışmalarda ortalama 30 metre civarında hektara yol yapılıyor. Bunu hesaplayabilirsiniz, bu blokların eni ve boyuyla ilgili bir matris sonuçta. Biz oradan olabilecek yolları hesapladık matematik olarak ve GIS tekniklerini kullanarak, ourley tekniklerini kullanarak, her projedeki topografyayı, nüfusu, toprağı, arazi kullanımlarını otomatik aldık. Orada bir yazılım yaptık, makro yazdık ve 62 proje kendiliğinden döküldü. Tek tek yapmadık bunları. Bunun şu anda hatasına bakıyorum, sayısallaştırmalar bitti, yüzde 5 değil. Ben her şeyi ihale ediyorum, gidip de 5000’likten parsel saymamın filan anlamı yok. Dolayısıyla şu yaptığımız projeyi ben övünerek başka bir zaman bir iki saatte anlatırım, gerçekten çok iyi bir teknikti ve yüzde 5 bile hata yok. Etüt çalışmaları bu anlamda sağlıklı.

Diyelim ki, siz bir köye gittiniz, yani köydeki insanları tek tek sayacak haliniz yok, sadece TÜİK'teki veriyi kullanacaksınız, ben de onu kullandım. Köydeki alanları ölçecek haliniz yok, toprak haritasını alacaksınız, ben de onu aldım, yani köye gitmekle çok bir şey değişmiyor bana göre.

Kadastro olmayan iki tane köyümüzü ihale ettik. Hiç ihale edilmemiş, biri de ihale edilmiş, devam ediyor. Buradaki amacımız da şu: Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne dedik ki, yapıyorsanız yapın, yapmıyorsanız bize yetki verin, biz yapalım, yani parasını biz verelim, firmayı da siz bulun, toplulaştırmayla birlikte yapalım dedik. Onlar da öyle şey olmaz dediler. Biz parasını veriyoruz, onun da ihalesini yaptılar. O iki köyün da kadastro bitecek.

Baraj alanı, bu bizim Ilısu Barajı, Batman tarafından bizim proje sahalarımıza giriyor. Yaklaşık 5 üniteyi kesiyor. Birinde 1000 hektar civarında, öbürleri daha az. Biz bunun dışında tutabilirdik, ama tercih yapmamız lazım. Bizim toplulaştırmada hektara maliyetimiz 500 TL. Ben onu dışarıda tutarsam, orada dışarıda kalır. Ama toplulaştırmada tutup, oradan 100 dönüm dışarıya çıkarabilirsem, devlet 100 dönüm az ihale yapacak. 100 dönüm az ihale, benim oradaki tüm paramı karşılıyor. 500 dönüm çıkarabilirsem, çok daha kârdayım. Biz parsel değişim yoluyla istimlakı azaltmak adına, oraları toplulaştırmaya dahil ettik, çıkarmadık.

Mera, taşlık, bayır gibi araziler dahil edildi mi? Biz ülkenin sayısal altlığı tüm oluşsun diye, dağ, taş tümünü dahil ettik. Tarım alanlarına hektara 52 lira toprak haritası öduyoruz, tarım dışı dağlık, bayırlık alanlara 6 lira toprak haritası öduyoruz. Tarım alanlarında her türlü toplulaştırma faaliyetleri var. Tarım dışı o taşlık araziler, hektara 10 lira öduyoruz ve diyoruz ki, hepsinin

tescili yapılacak, tanımı yapılacak. Ülkenin veritabanı yarın sınırsız oluşsun, seamless derler Avrupa'da, yani veritabanında delikler olmasın diye, kadastro veritabanında, biz tamamını ihale ettik. Ama taşlık yerlere çok az bir para ödüyoruz.

400 bin hektar 1 yılda nasıl oldu denildi. Bizim 2002'den bu tarafa ihale edilmiş, önce Atakan Beyin 600 bin hektar dediği tescili yapılamadı, bitmiş, tescili de yapılmış. Bizim bu 400 bin hektarın içerisinde uzun yıllardan kangren gibi gelen, adamlar yeni yerine geçmiş, ama tescili yapılmamış ve tescili yapılmadığı için de envantere alınmamış yerler var çok miktarda. Biz dedik ki, burası bitmiş, tescili yapılmamış, ama insanlar yeni yerleri kullanıyor, bunu dahil edelim dedik, fiili biten yerdir 1 milyon hektar. Onun için 1 yılda birdenbire bir yığılma geldi. Yoksa biz 400 bin hektarı 1 yılda bitirerek övünecek, böyle bir şeye gerek yok. Hepsinin de köy adları, alanları belli.

NURAN DUMAN(Afyon Köy Hizmetleri Harita Mühendisi)- Ben Gürsel Beye bir soru soracağım. Dinar Yapağıllı'da bir toplulaştırma projesi yaptık. Atakan Bey çok da destekledi onu, sağ olsunlar. Orada da bir harita mühendisi olarak harita kalemlerini kontrol ediyordum, ziraat mühendisi arkadaşım ziraatle ilgili kanalları vesaire. Bunun sonrasında o bölgede bir yayılma oldu, herkes öğrendi, yapaalım falan. Yukarı Yenice Köyünden çok talep geldi, yapılınsın diye. Biz o sırada eksiklerini ziraat mühendisi arkadaşım yaptı. Fakat biliyorsunuz, il özel idaresine geçince birtakım sıkıntılardan dolayı biz Tarım Reformuna devrettik. Yalnız geçenlerde ne oldu oranın akıbeti falan dedim, tekrar bize bir dilekçe gelmişti. Muhtemelen geri gönderilecekti bu dilekçe. Dediler ki, ağaçlar yoğun olduğu için Tarım Reformu ben bunu yapmam demiş. Oysa biz Dinar projesinde yoğun ağaç, neredeyse ağaç saydık tek tek.

GÜRSEL KÜSEK- Bizim tüm ödeneğimiz 23 milyon lira ve DPT her sene ne kadar alan yaptın diye soruyor. Biz ağaçlık olmayan yerlerde hektara maliyetimiz 500 lira. Ama o dediğiniz yerde hektara maliyetimiz 2000 lirayı geçiyor. Biz yapabiliriz, ama biz DPT'ye bu konuda rapor verdik, dedik ki bizim tavanımızı artırsın, biz bunlara girelim. Tavanımızı artırmadığınız sürece ben o tür alanlara girmek istemiyorum. Mesela, Boyabat biz 3200 hektar yapmışız, harcadığımız parayı tahmin edemezsiniz, 17 milyon lira. Ben onunla başka yerde onun 20 katı alan yaptım. Bu DPT'nin bir ödenek tavanı sorunu. Ben tüm paramı götürüp bir köye koyamam.

NURAN DUMAN - O zaman ağaçlık yörelere talep etmeyin diyelim, tamam.

GÜRSEL KÜSEK- Hayır, özel idareden kessin, özel idarenin bir sürü kepeği var, gitsin kessin.

BÜLENT BOSTANCI (Öğretim Görevlisi)- Özel toplulaştırma çalışmaları var dediniz, yeni kanun da özel toplulaştırmaya imkân veriyor. Çeşitli kurumlar toplulaştırma çalışmaları yapabilecek, Karayolları veya DSİ. Peki, kurumlar arası uyum veya eşgüdüm çalışmaları hesaplandı mı, kurumlar iyi bir şekilde çalışabilecek mi?

GÜRSEL KÜSEK- Bunu özellikle vurgulayalım. Kanun diyor ki, özel arazi toplulaştırması yapmak isteyen kuruluş, buna DSİ dahil, projesi ve gerekçeleriyle birlikte bakanlığa başvuracak, bakanlık projesini inceleyecek ve bakanlık kendi işini yaparken, yani Tarım Bakanlığı kendi işini yaparken kullandığı elemanı geçici veya kalıcı olarak yapmak isteyen kurum bünyesinde bulundurmamak kaydıyla, yani biz Tarım Bakanlığı olarak birine izin verirken, senin

yeterince harita mühendisin var mı, ziraat mühendisin var mı diye sorma hakkına da sahibiz. Projenin hangi aşamalarında bakanlık tarafından tasdik edileceğine de bakanlık karar vermek kaydıyla izin veriyor. Ben izin verdim, git kafana göre yap, böyle bir şey yok. Bu çok riskli olurdu. Düşünün, ben bir köyde toplulaştırma yapıyorum, hektara maliyetim 500 lira. Bir başka kuruluş geliyor, hektara maliyeti 8 bin lira olan, atıyorum yolları beton yapıyor. O zaman ben diğer köyde toplulaştırma yapamam, standart problemi çıkar. Dolayısıyla standardizasyon öncelikler bu işin uzman birimi olan bakanlık tarafından belirlenecek ve kuruluşlar onun altında yapacak, böyle kafasına göre değil. Yasa böyle çıktı.

SALONDAN- Kaç elamanları var acaba, harita mühendisi, ziraat mühendisi, Türkiye genelinde Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün kaç elemanı var? Bir de Devlet Su İşlerinin. Bunu hangi elemanla, nasıl yapacaksınız?

Bir de merak ettiğim şeylerden bir tanesi de, ben Eskişehir bölgesi DSİ'de çalışıyorum. Duyuyoruz ki, Tarım Reformu şu bölgede toplulaştırma çalışmalarına girecek. DSİ'nin de orada planladığı çalışmalar var. Ama bize ne bir yazıyla soruluyor, ne bir fikir alınıyor. Uygulaması da var bunun. Ankara Yenice'de bir sürü sorunlar yaşıyoruz şimdi, vatandaşın sıkıntılarını çözmeye çalışıyoruz. Zamanında DSİ'nin uygulama yaptığı bir alanda toplulaştırma çalışması yapılmış, üzerinde vatandaşların işlem yaptırmada şerhleri var. Vatandaş şimdi bize geliyor, vatandaşın yeri buradan alınmış, başka yere verilmiş, oradan alınmış taşınmaz, kararımız orada duruyor bizim. Vatandaş geliyor, bu şerhi çözüyor. Biz nasıl çözeceğiz?

GÜRSEL KÜSEK- Bu hangi yer bilmiyorum, ama ismini verirseniz bakarım.

SALONDAN- Polatlı Yenice Köy.

GÜRSEL KÜSEK- Biz öncelikli olarak şu anda Devlet Su İşlerinin sulamaya açacağı sahalarda çalışıyoruz ve bunların tamamında da DSİ'yle paralel çalışıyoruz. Varsa Devlet Su İşlerinden planlamasını alıyoruz, yoksa biz bloklarımızı hazırlayıp, DSİ'ye resmi yazıyla veriyoruz ve karşılıklı anlaşma sağlandıktan sonra yapıyoruz.

SALONDAN- Beylikova tarafından çalışmanız var mı? 11 köyde.

GÜRSEL KÜSEK- Eskişehir Beylikova.

SALONDAN- Orada duyduk, 11 köyde, kapsadığı alanlar içinde de DSİ'nin yaklaşık 15 bin hektarlık, 10 bin hektarlık bir sulaması var.

GÜRSEL KÜSEK- Eskiden sulamaya açılmış.

SALONDAN- Yok, açılmadı, açılacak, planlama aşamasında olan bir şey. Biz onu tesadüfen duyduk.

GÜRSEL KÜSEK- Ben şunu anlamak istiyorum da.

Ali Rıza CEYLAN- Bizim planlamamız var, fakat 5-6 yıl sonra sulama projesi yapacağız. Fakat daha önce biz Gürsel beylerle bunu sürekli tartışıyoruz. Gürsel beyler sürekli uygulamanın ilk toplulaştırma yapıyor, fakat hiçbir kamu yatırımıyla sulama yok orada. Gürsel bey dedi ki, bu kamu yatırımları için olması şart değil, bizim toplulaştırma yapma yetkimiz var, biz kuru alanda yaparız, sen sonra projeni yapacaksın, benim yaptığım toplulaştırmaya göre yaparsın. Gürsel Bey öyle güzel konuşuyor ki,

şu anda bu toplantılarda hep bunu söylüyor. GAP'ta şu anda 270 bin hektarlık bir alan var, ihaleleri yaptı, bizim toplu sulama projemiz bile yok. Yani öyle dediği gibi değil. Niçin ihale yaptığını merak ediyorum.

Gürsel Bey'e sormak istediğim şu: Dünyanın hiçbir yerinde, bakın hiçbir yerinde sadece toplulaştırma yapılan arazi yoktur. Gürsel Beyle Beraber projeler yaptık, toplulaştırma 10 yıl sürüyor. Altyapı hizmetleriyle beraber yapılıyor, yani altyapı hizmetlerini yapan kurum yapıyor, DLG yapıyor, yani kadastroyla birlikte yapıyor. Sadece toplulaştırma, kırsal alan düzenlemesi yapan kurum yok.

GÜRSEL KÜSEK- Bakın, burada mikrofon herkese eşit, ben bir şey söylemiyorum, söylediğim şu: Ben yaklaşık 1993 yılından beri Türkiye'de toplulaştırma yapıyorum. İlk yaptığım Çerkezyazısı Ovası. Devlet Su İşleri sulaması 130 bin dönüm, burada 13 köy var. 13 köyün tamamı biz Devlet Su İşlerinin müteahhit firması Supek'le birlikte söylediğim sistemle yaptık, tasnif oldu, bitti ve şu anda o sistem çalışıyor.

Bizim yaptığımız, Devlet Su İşlerinden aldığımız planlamayı köy sınırlarına göre, yollara göre, toplulaştırmanın ihtiyacına göre bir miktar revize ediyoruz, tekrar DSİ'ye veriyoruz. Diyoruz ki, bu revize size uygun mudur, blok planlamasına bir katkınız var mı? Mesela, ben bunu Çerkezyazısı için yaptığımda bana döndü DSİ, bir sürü yerde 10'a 10'luk bacalar yapılıyordu falan, şunu böyle yapın, bunu böyle yapın dediler ve biz onu yaptık öylece. Şimdi burada Reform meselesi değil. Diyelim ki, Reformu kapattınız. Devlet Su İşleri hem toplulaştırma, hem de sulamayı yapıyor. Bu durumda bile sulamayı planlayan timle toplulaştırmayı yapan tim mutlaka ayrı olacaktır. Bu timde şu anda Reform DSİ nasıl çalışması

gerekiyorsa, o zaman DSİ kendi içerisinde de öyle çalışmak zorunda. Siz diyorsunuz ki, önce sulama şebekeleri bitecek, değişmez bir şebeke çıkacak, sonra toplulaştırma yapacaksınız.

KONUŞMACI- Öyle bir şey demiyoruz.

GÜRSEL KÜSEK- DSİ projeleri netleştikten sonra artık DSİ'nin olması, yani Reform'un toplulaştırmanın olmasına gerek yok.

KONUŞMACI- Özel arazi toplulaştırmasının mimari Gürsel Beydir. Benim merak ettiğim bir şey var. Ben 5403 sayılı Toprak Koruma Kanunuyla Tarım Bakanına başvurduğum, toplulaştırma yapacağım, 10 bin hektarlık bir alan A bölgesinde. Karayolları da başvurdu, Devlet Hava Meydanları da. Devlet Su İşleri sen yap dedi. Ben yapacağım, onlara hem havaalanı için yer bırakacağım, ayrıca başka bir kurum için yer bırakacağım. Nasıl olacak bu?

GÜRSEL KÜSEK- Yasayı okudunuz mu bilmiyorum. Yasa diyor ki, karayolu için, devlet hava meydanları için, yani köylünün kullanımı değil de, kamunun kullanımı için olan alanlar toplulaştırma ile karşılanamaz. Tüzükte yazıyor.

KONUŞMACI- Kanunda değil, tüzükte yazıyor.

GÜRSEL KÜSEK- Pardon, tüzükte yazıyor.

Bakın, sonuç şu: Karayolunun sana hiçbir zaman bana arazi ver diye bir talebi olamaz. Karayolu neden toplulaştırma ister? Civarda hazine varsa, güzergahının altına taşımak için ister. İkincisi de, biz şunu istiyoruz: Bir köy var düşünün, yakınından bir karayolu geçiyor. Karayolu nereden baksanız, 20 kilometrede bir yatay geçit veriyor. Köylü hemen karayolunun öbür tarafındaki tarlasına

gitmek için 20 kilometre uzaktaki geçidi kullanmasın, orada toplulaştırma uygulansın. Bu karayoluna yer vermek için değil, toplulaştırma marifetiyle parseller adamın oturduğu tarafa taşısın ve karayolu bariyeri çözülsün diye ister. Yoksa karayolunu zaten sen tüzüğe göre karşılayamıyorsun, öyle bir şey yok.

OTURUM BAŞKANI- Gürsel Beye teşekkür ediyorum.

KEMAL TARTAR (DSİ Üçüncü Bölge Müdür Yardımcısı)-

Gürsel Beye, tabii bu meyanda Zerrin hocama da sormak istiyorum. Aslında toplulaştırmayla ilgili, özellikle GAP Eylem Planı içerisinde bu yoğun çalışmalar yapıldığı günlerde çok önemli hususların göz önünde tutulması, buradaki dağılımın sağlanması hususunda ve GAP Eylem Planı içerisinde sosyal ekonomik kalkınmayı sağlamaya yönelik bana göre en önemli problemlerden bir tanesi, oradaki halkın kalkınması ve hür bir şekilde yaşaması, eşit bir dağılım neticesinde ekonomik bağımsızlıklarını kazanması yönünde toplulaştırma çok önem arz etmektedir. Toplulaştırmada bazı hususlar göz önünde maalesef tutulmamış. Özellikle bu rezervuar alanlarının altında kalan yerleri mutlaka toplulaştırmaya dahil edilmesi gerekirken, bu edilmedi ve o sadece rezervuar alanı içerisinde arazisi olan insanlarımız eğer bu kamulaştırma dahilinde biz yaptıktan sonra bu adam oradan göç etmek zorunda. O cüzi miktar ile herhangi bir yerde geçimini sağlayacak durumda da değildir. Onun için rezervuar alanı içerisinde su altında kalan yerlerin mutlaka toplulaştırmaya dahil edilmesi gerekirdi.

İkincisi; şimdi orada 10 bin hektara sahip olan insanların olduğunu da biliyorum, feodal yapıyı çok iyi tanırım. 10 bin hektarın üzerinde alana sahip insanlara baktığımda, alinteri olarak kazanılmış bir hak değildir bu. Geçmişte şu veya bu şekilde alınmış veyahut gasp edilmiş, oradaki vatandaşlara zulüm uygulanarak

bazı sıkıntılar, bunlar elde edilmiş şekilde günümüze gelmiş. 10 bin hektar olan katılım ortak payı, aynı şekilde sadece 70 dekarı olan da bu katılım miktarı aynı oranda belirliyor. Böyle bir adalet olmaz ki? 20 bin hektara yakın iki üç kardeş niçin yüzde 35, yüzde 40'a kadar bunların elinden katılım payı alınıp da, hazineye iade edip, kaydedilsin, daha sonra başka yerlerden de durumu iyi olmayan köylerde, insanlar buraya getirilsin, buralarda geçimini sağlasın ve bu alanda uğraşan insanlar da burada huzur bulsunlar, istihdam alanını bu şekilde bu muhtevaya dahil edilmeliydi. Bu çok önemli bir husus. Toplulaştırmada, ortak kullanım payında bu derhal bana göre düzeltilmesi gerekiyor. Öncelikle bizim projelerimizin olduğu yerlerde sadece öncelikli olarak toplulaştırmanın yapılması hususunu daha ayrıntılı detaylara girmek gerekir.

Arz ederim, saygılar sunarım.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Öğrenci arkadaşlardan sorusu olan varsa, bir tane öğrenci arkadaştan alalım.

Buyurun.

EMRE AKÇAN (Harita Mühendisliği Üçüncü Sınıf Öğrencisi)- Ali Rıza Bey bahsetti, kurumların arasındaki iletişimsizlikten bahsetti. Gürsel Bey de bu konuyla ilgili, Bülent hocam da benim soracağım soruyu sordu, ama belki aynı soru olacak, ama bu kadastro çalışmaları bittikten sonra kurumunuzun kadastroyla beraber yenileme çalışmalarına ortak yapma imkânı olabilir mi acaba?

Bir de, Atakan Bey'e bir sorum var. O hukuksal yönünden bahsetti. Ülkemizde parseller miras olarak bölüne bölüne küçüldü,

bu hale geldi. Bununla ilgili hukuksal düzenlemeler olacaktır, ama bunu kooperatifleşme olarak bir çözüm bulabilir miyiz?

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

GÜRSEL KÜSEK- Yenileme çalışmalarıyla ilgili Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüyle. Özellikle Nihat Bey bunu bizzat takip ediyor.

Kurumlar konusunda da düşüncemi arz etmek istiyorum. Bana sorsanız, Türkiye’de Tarım Reformu Genel Müdürlüğü diye bir genel müdürlüğün olmaması gerek. Eğer sulamaları DSİ yapacaksa, bunların DSİ’de olması gerekiyor. Ama DSİ’nin de tarım kanadının biraz güçlü olması gerekiyor. DSİ eğer, ben bunu iddia etmiyorum, ama işe bir inşaat mühendisliği olarak bakarak yapıyorsa bu işleri, doğru değil. Sonuçta su ve toprak gerçekten birlikte ele alınması gereken bir şey, hatta bunun ülke bazında şöyle planlanması gerekli bana göre. Düşünün, Konya’da biz sulama şebekeleri yapıyoruz ve insanlar şeker pancarı yetiştiriyorlar. Şeker pancarının yıllık su tüketimi 1300 milimetre. Ama Adilcevaz’da su çok fazla, o ovada, Süphan Dağından gelir. Orada çayır ekiliyorlar. Devlet Su İşleri veya her kimse, Türkiye’nin toprak ve suyunu planlayan birim, havzalar arası dengeyi de düşünerek, toprağı da düşünerek, suyu da düşünerek toplulaştırma inşaatı bana göre bir kurum tarafından yapılması gerekir. Bizim burada Reform filan değil. Bizim burada çabamız, şu anda bu görev Reforma verilmiş. Bunu ben vermedim, bana göre yanlış. Ama Reforma verilmişse, şu anda toplulaştırmayı yapan kuruluşla inşaatı yapan kuruluş eşgüdüm içinde çalışmak zorunda. Yoksa bana ne reformdan, öyle bir şey yok.

ATAKAN SERT- Bu yasada öyle bir şey yok, açılımı yok, belirtilmemiş.

Doç. Dr. Halil AKDENİZ- Özellikle kesintiyle ilgili bir soru gelmiş, yüzde 10 kesinti, büyük parselde, küçük parselde. Biliyoruz, imar uygulamalarında da, kentsel uygulaması 18 nci madde, kırsal uygulaması arazi toplulaştırması, imar uygulamalarında 18 nci maddesi uygulamasında yüzde 40'a kadar izin veriliyor. Ancak kırsal kesimde değer esasına göre de yüzde 10. Değer esasını dediğimiz, aslında imar uygulamalarından daha adil, öyle değerlendiriyoruz, çünkü değer tespit ediliyor ve eğer 1000 hektarsa, 1000 hektarın yüzde 10'u kesiliyor, küçükse küçüğü. Büyüklere daha fazla kesilsin diyorsunuz. Toprak Reformu konusunu Zerrin hocam söyleyecek. Ne yazık ki, ülkemizde toprak reformunu gerçekleştiremedik, dediğinizde haklısınız. Ama mevcut yasal düzenlemeyle bunu yapmamız mümkün değil.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Hocam buyurun.

Prof. Dr. ZERRİN DEMİREL- Ben şimdi konuyu kurumlardan alıp, kendi kanadıma getirmeye çalışayım.

Arkadaşlar; ilk önce kavramlarda anlaşmaya çalışalım eğer yapabilirsek, olabilirse. Örneğin, ben kırsal kalkınma sözcüğüne sıcak bakmıyorum, çünkü genel anlamda kalkınma ekonomik amaçlı. Kalkınma ekonomik amaçlı olunca, ekonomik büyümeye yönelik olunca, bu kez kalkınma uğruna ne yaptık? Şimdiye kadar doğayı, çevreyi, insanı yok ettik, yani Türkiye'de değil, dünyada, genel olarak baktığımızda. Ben konuşmamda size anlattım, bunların hiçbirisi kalmadı. Onun için gelişmekte olan ülkeler kalkınma uğruna kendi varlıklarını yok ediyor. Örneğin, Afrika'da sadece muz ekebiliyorlar ya da başka ülkelerde belirli ürünleri

üretiyorlar. Onun için bu ülkeler artık kalkınma sözcüğünü bıraktılar, onun yerine gelişim sözcüğünü kullanıyorlar. Bizde olabiliyorsa, kendi koşullarımızda Türkiye için kırsal gelişim sözcüğünü kullanalım, çünkü gelişim olan varolan bir yapıyı bozmak, değiştirmek değil, onu kendi özel varlığıyla onu geliştirmektir. Böyle olunca, eğer biz kırsal gelişimi dersek, o zaman demek oluyor ki, biz kırsal alanda hem ekonomik, hem toplumsal, hem çevresel yönüyle ki, sürdürülebilirlik bunu gerektiriyor. Bu yönüyle geliştirir, geliştirebiliriz. Olabiliyorsa, hatta az önce Gürsel Bey sözcük sıkıntısına düştü, arazi toplulaştırması demeyelim. Olabiliyorsa bundan sonra, bürokratlar için söylüyorum, gelecek birtakım tüzük hazırlıklarında kırsal gelişim sözcüğünü kullanalım, başka ülkelerde olduğu gibi kullanmaya çalışalım.

Toplulaştırma alanlarının büyüklüklerinden söz edilince aklıma geldi. 1990 yılıydı galiba, Finlandiya'da Uluslararası Ölçme Birliğinin bir kongresi vardı, oraya katıldım. O dönemde de GAP çalışmaları var ve GAP'tan bir yetkili geldi. Övünerek şu alanda şu kadar büyüklükte, dünyanın bilmem kaçınıcı projesi olarak toplulaştırma çalışmaları yapıyoruz dedi. Sonra açıkçası bütün delegasyonlar bıyık altından ve küçümseyerek gülmeye başladılar. Sonra bir tanesi kalktı, bu söylediğiniz teknik hiç önemli değil, her zaman, her biçimde yapılabilir. Ama sizin anlattıklarınızın hiçbir tanesinde insan ögesi yok, hiç insandan söz etmediniz, hiçbir tanesinde doğa, çevre yok, hiç bunlardan söz etmediniz, projeniz bizi hiç ilgilendirmiyor dedi. Bizim en büyük sıkıntımız, bilim insanı olarak Türkiye'den bu anlamda yaptığımız projeleri götürelim, yani bir bildiri yazdığımız zaman biz, hiç kimse artık bizim bildirimizi kabul etmiyor. Çünkü az önce de söylediğim, bizim şimdi uyguladığımız hâlâ 1960'lı yıllar. İnsanlar bunları çoktan bıraktı. Biz hâlâ arazi toplulaştırmasını kültür teknik önlemlerinin altı olarak

görüyoruz, halbuki değil. Örneğin deniliyor ki, 13 milyon hektar alan sulanacak. Tamam, güzel. Su kaynaklarımız var mı, yani su kaynaklarımızın garantisi, güvencesi var mı? Halbuki bunun tersini söylememiz lazım. Şu kadar su kaynaklarımızı güvence altına almak için kırsal toprak düzenlemesi yapıyoruz dememiz gerekiyor. Biz şu kadar yeri açtık, suladık. Peki, sonra ya suyu bulamadığımız zaman ne yapacağız? Size az önceki slaytlarda gösterdim, baraj yapmak için su birikintisi, suyu oluşturmak için ne yapacağız, toprakları, arazileri oradan bir biçimde sahiplerinden aldılar ve kara olan, toprak olan yerleri su yaptılar.

Bir de, biz bütün bu çalışmaları niçin yapıyoruz? Verim artışı. Peki, talep var mı dünyada, yani bize şu kadar elma, şu kadar buğday gönderin diyen bir ülke var mı? Dediğim gibi, özellikle bu gen teknolojisi çıktıktan sonra artık Amerika tarımın içinde ve çok büyük parası var, hatta o kadar birbirlerine girdiler ki, GATT Anlaşmasını yaptılar. Öyle tohum ürettiler ki, soya tohumu, bunu hiçbir başka ülke üretemiyor. Daha önce soya üreten Filipin köylüleri bu tohumu kullanmak zorunda bırakıldıklarından -ki, bizler de öyleyiz- fakir düştüler. Çünkü öyle bir gen yaptılar ki, bu tohum sadece Amerika'da üretilabiliyor.

Bir başka not aldığım konu da, parselleri gösterirken farkındaysanız hep geometrik şekiller gösteriliyor, benim gösterdiğimde de ağaçlar, topografik yapı vardı. Artık insanlar çevreye doğaya böyle bakınca, düzgün cetvellerle çizilmiş, gayet düzgün geometrik suni şeyler görmek istemiyorlar. Bunların hiç hissedilmeden yapıldığını, doğanın, topografik yapının bozulmadan yapıldığını görmek istiyorlar. Ben uzatmak istemem, ama hep aklıma gelir. Hollanda'ya gittim bir çalışma için, orada kaldım birkaç ay. İlk dönemlerde araziye çıktım, bana gösteriyorlar, şu köprüyü yaptık diyorlar, küçücük bir köprü yapmışlar, şu dağı yaptık, şu tepeyi yaptık. Bunlar hep kırsal toprak

dizaynı kapsamında. Ben de o zaman buradaki koşullanmayla, hani birleştirdiğiniz parseller nerede, kaç parseli birleştirdiniz, onlar nerede diye ha bire soruyorum, onlar da doğayı, yapılandırdıkları doğayı gösteriyorlar. Sonra bir kadın dedi ki, bunu parsellerin birleştirilmesiyle bozmuşlar, ha bire onu söylüyor dedi. O zaman ben de kendime geldim.

Biz ha bire üretim artışı, yani çiftçilerimiz üretimi artıracak, verimi artıracak, onu konuşuyoruz. Bir dönem Hollanda'nın bilmem ne kadar verimi arttığı söyleniyordu, ama Hollanda ürettiği tereyağını bir dönem satamadı, yani hayvanların peynirlerini satamadı, bunları depolayamadı ve çok ucuza o dönemde doğu bloku ülkelerinde sattı. Dedim ya, üretimin peşinde olmayalım, talep ortada yok. O yüzden hani konuşuyorsunuz, tarlalarınızı, kimin şu kadarı var, bunu ne yapacak diye. Biz ufacak hisselerimizin peşine düşmek zorunda bırakıyoruz, yani köylü olarak. Az önce size yine gösterdim, bunlar sadece bizim sorunumuz değil, başka ülkelerde de var buna benzer sorunlar. O yüzden artık böyle bir tane köy, bir tane toplulaştırma projesi değil, bölgesel bazda bunu yapmaya çalışıyorlar ki, bir bölgede toprak sahipleri azsa, köyü diyelim ki turizme uygunsu ya da bir başka şeye uygunsu, o 5-6 köy yan yana gelsin. Gürsel Bey söyledi, konuşulduğu zaman bunların hepsi kendi birikimlerini, potansiyellerini koyuyorlar ortaya. 5-6 köyü bir araya getirelim ve bunların hangisinin potansiyeli hangi alanda güçlü ise ona göre bir düzenleme yapılmış. Bu düzenlemenin içinde başka kurumlar, başka birimler de var, ama bunu organize eden tek bir kurum var. Açıkçası benim gittiğim, görebildiğim ülkelerde böyle, önüne gelenin toplulaştırma, kırsal toprak düzenlemesi yaptığını görmedim ben. Ortada bir kurum var ve herkes kendi projesini bu kuruma gönderiyor. Karayolları diyor ki, ben burada bir yol geçireceğim. Projesini çizmiş, yolunu çizmiş, bütün teknik ona ait. Nasıl istiyorsa, nasıl öngördüyse öyle. Ama

bu toplulaştırma dairesi ya da kırsal gelişim dairesi, artık onların adı kırsal gelişim daireleri, onlar da yeniden yapılandırıldılar, değıştiler. Ama bizde olduğu gibi kapıyı kilitlemediler, aletlerini, bahçelerini bırakmadılar, aynı kurumların yeniden aynı binaları, aynı alet edevatı kullanıyorlar, ama ne var ki Avrupa Birliğinin ya da bu son gelişmelerin istediği, beklendiği konu. Her Kurum yapacağı projeyi buraya gönderiyor ve işte gördüğünüz mavi mavi küçük parselleri, bu parselleri kurum satın almaya çalışıyor, yani kamulaştırma sözcüğü hiç oralarda geçmez. Bizde hemen kamulaştırma, çünkü birilerine kolay geliyor, uğraşmamak istiyor. Kurum tek tek oradaki kişilerle görüşerek, bunları ilan eder. Kimisi satmak istiyor, çok çeşitli nedenlerle satmak isteyenlerden bu arazileri satın alır. Gittiğim ülkelerde, belki Hollanda'da var mı bilmiyorum, o dönemde yoktu. Böyle yüzde 10, yüzde 5 diye kesinti yok. Girdiği değer ne kadarsa, çıktığı değer de o kadar olacak. Şüphesiz karayolları için havaalanı yapılacaksa, bunun için bir bedeli kendisine ödenecektir. Diyelim ki, karayollarının 5 bin kilometrekare alana ihtiyacı var. Bunu olabildiğince satın almaya çalışıyor. 4 bin kilometrekare alanı satın alarak elde ettiyse, 1000 kilometrekarelik alan için bir kesinti yapacaktır ve bu kesintinin karşılığını ödeyecektir. Çiftçiler bundan dolayı daha az toprak alacaktır, ama buna karşılık da eskisine göre daha iyi üretim koşullarına sahip oluyor. Onun için bu değışimi rahatlıkla kabul edebiliyorlar.

Bir de, yine bazı kavramları konuşalım. Özel toplulaştırma, böyle bir özel toplulaştırmayı ben tabii algılayamam. Özel toplulaştırma diye bir şey var, ama o özel ürünler için. Biz de bunu yavaş yavaş Türkiye'de gerçekleştirmeliyiz. Çay toplulaştırması ayrı bir şey. Atakan gösterdi, bir tarafta zeytin var, bir tarafta bağ var, bunlar nasıl birbirine katılır, olmaz. Var Almanya'da da var, bağ toplulaştırması, hepsi ayrı. Onun değerlemesi ayrı, alan

büyüklikleri ayrı, parsel değerleri ayrı, yol genişlikleri ayrı. Biz de bağ toplulaştırması yapabiliriz, tütün toplulaştırması, fındık toplulaştırması. Bunlar hem çok geniş yelpazeyi gerektirir, hem de ülkemiz ve köylümüz kalkınacaktır. Biz şimdi hâlâ daha önce de, yıllar önce yine Devlet Su İşleri ve o zaman Köy Hizmetleriydi, Çanakkale’de toplandık, o zaman da böyle biraz birbirimize dirsek dürter gibi olmuştuk bu konularda ve hâlâ onu devam ettirmek zorunda bırakıyoruz. Ben aslında arkadaşlarımla kendi işleri değil bunların, ülkemiz işi. Niye bu arkadaşlarımız birbirine yine bu şekilde tartışmak zorunda kalsınlar? Demek ki, bu sistemde, düzende, bu işin oluşumunda bir yanlışlık var.

Bir de şu var: Her ülkede kırsal toprak düzenlemenin bir kanunu var. Düşünün, bizde kanun bile yok, yani tüzükte ve de o kadar birbirinden kopuk yapılmış ki, aralarında bağ kuramıyoruz. Halbuki bu ne olacak? Bunun kanunu olacak, o kanuna göre bir tüzük, yönetmelikleri olacak ve bir şey yaparken herkes o yönetmeliklere bakıp, bunun ayrıntısını görüp, ortak yapacak. Kimsenin yorumlamak zorunda kalması gerekmez. Ama biz, 60 yılında bir tüzük neyse, 2009 yılındaki tüzük de aşağı yukarı öyle. İçinde bazı sözcükler var, içi boş ama. GAP’taki köy gelişimi benim anlattığım anlamda bir köy gelişimi değil. Köyün yerleşim yeri var, biraz da köy gelişirse, büyürse, ona yeni bir yer açmak gerekecek. Bu bakımdan bizlerin ve özellikle bürokratların düşüncesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Tekrar bir araya gelip, bu konuları enine boyuna ve kurum savaşına girmeden daha temelinde, konunun özünde bunları yeni baştan tartışmamız gerekiyor. Bana sorarsanız bu çıkan yasa da, tüzük de kırsal toprak düzenlemesi ve kırsal gelişim için hiçbir şey ifade etmiyor.

Teşekkür ederim.

---&---

